

Tisdagen den 3 december

Kl. 13.00–14.58

---

§ 1 Justering av protokoll

Protokollen för den 12 och 13 november justerades.

§ 2 Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Talmannen meddelade

att *Teresa Carvalho* (S) återtagit sin plats i riksdagen från och med den 1 december, varigenom uppdraget som ersättare upphört för *Erica Nådin* (S) och

att *Emilia Töyrä* (S) återtagit sin plats i riksdagen från och med den 1 december, varigenom uppdraget som ersättare upphört för *Hannah Bergstedt* (S).

§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2019/20:158

Till riksdagen

Interpellation 2019/20:158 Regeringens tillåtlighetsprövning
av *Louise Meijer* (M)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 16 januari 2020.

Statsrådet har inte möjlighet att besvara interpellationen inom anvisad
tid på grund av redan inbokade engagemang.

Stockholm den 29 november 2019

Miljödepartementet

Isabella Lövin (MP)

Enligt uppdrag

Egon Abresparr

Expeditionschef

§ 4 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Motion
2019/20:3436 till konstitutionsutskottet

§ 5 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Konstitutionsutskottets betänkande
2019/20:KU1 Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Finansutskottets betänkande
2019/20:FiU19 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om värdepapperisering

Skatteutskottets betänkanden
2019/20:SkU1 Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution
2019/20:SkU11 Anstånd med kupongskatt i vissa fall
2019/20:SkU12 Skatt på avfallsförbränning
2019/20:SkU15 Sänkt skatt på drivmedel

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkanden
2019/20:UFöU1 Fortsatt svenskt deltagande i Natos utbildnings- och rådgivningsinsats Resolute Support Mission i Afghanistan
2019/20:UFöU3 Svenskt deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali

Utrikesutskottets betänkande
2019/20:UU1 Utgiftsområde 5 Internationell samverkan

Civilutskottets betänkande
2019/20:CU1 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

*Svar på
interpellationer*

§ 6 Svar på interpellation 2019/20:88 om en huvudman för personer med samsjuklighet, beroendesjukdom och psykisk ohälsa

Anf. 1 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Michael Anefur har frågat mig om vilka åtgärder regeringen har vidtagit sedan riksdagen fattade beslutet att ansvaret för vård vid samsjuklighet i form av psykisk ohälsa i kombination med beroendesjukdom bör samlas hos en huvudman. Michael Anefur har också frågat mig om jag delar riksdagens oro över att många personer hamnar i ett omöjligt mellanläge när ingen instans känner ett övergripande ansvar.

Tillkännagivandet om att se över hur ansvaret för vård vid samsjuklighet i form av psykisk ohälsa i kombination med beroendesjukdom kan

samlas hos en huvudman bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Jag kommer att återkomma i denna fråga så snart det är möjligt.

Frågan om samsjuklighet är inte ny för regeringen. Det är en fråga som regeringen prioriterar högt. Regeringen gav redan i augusti 2018 Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga förekomsten av samsjuklighet i form av psykisk ohälsa och beroendeproblematik. Socialstyrelsen ska även analysera hur samverkan mellan olika verksamheter fungerar och hur denna påverkar förutsättningarna för en god vård och omsorg. Myndigheten ska, om de ser sådana behov, lämna förslag på hur vården och omsorgen kan förbättras genom samverkan. Uppdraget slutredovisades den 30 november 2019. Redovisningen blir ett viktigt underlag i arbetet med att förbättra situationen för personer med samsjuklighet.

För att stärka insatser inom området psykisk hälsa har regeringen ingått en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting och avsatt närmare 1,8 miljarder kronor 2019, varav 200 miljoner kronor tillförs kommuner och regioner på länsnivå för att förbättra samverkan för personer som har behov av insatser från flera huvudmän, till exempel personer med samsjuklighet. Hela överenskommelsen syftar till att stimulera utvecklingen, och summan motsvarar en ökning med 360 miljoner kronor jämfört med 2018. Jag har också tagit initiativ till och startat ett omfattande arbete med att ta fram en förnyad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken. Strategin kommer att börja gälla 2021.

Personer med samsjuklighet i form av psykisk ohälsa och missbruk och beroende är en särskilt utsatt grupp. Jag har följt bland annat *Uppdrag granskning*s reportage om Sanne och delar oron över att personer inte får den vård och omsorg de har behov av.

Det finns i dag en hel del kunskap om att personer med samsjuklighet har en ökad risk för sämre sjukdomsutveckling och följsamhet till behandling. I Socialstyrelsens nationella riktlinjer slås fast att det därför är viktigt att samsjuklighet uppmärksammas och att personer med samsjuklighet får hjälp med båda tillstånden samtidigt.

För att stärka förutsättningarna för samverkan mellan landsting och kommuner infördes 2013 bestämmelserna i hälso- och sjukvårdslagen och socialtjänstlagen om skyldighet att ingå avtal om samarbete. Syftet är en tydligare ansvarsfördelning, en bättre samverkan och ett helhetsperspektiv utifrån brukarens behov. Huvudmännen gavs relativt stort utrymme att gemensamt avgöra hur ansvarsfördelningen ska utformas och hur innehållet i överenskommelserna ska specificeras. Problem uppstår när ingen tar helhets- eller huvudansvaret, vilket kan gälla både mellan huvudmän och inom huvudmannen. Jag vill därför poängtera vikten av att huvudmännen tar sitt gemensamma ansvar att ge individen den vård och det stöd den behöver.

Regeringen gör nu stora satsningar för att förbättra människors psykiska hälsa. Dessa satsningar ger kommunerna och regionerna möjligheter att utveckla vård och stöd till personer med samsjuklighet.

Anf. 2 MICHAEL ANEFUR (KD):

Herr talman! Ministerns svar är värtaligt och välformulerat. Så här i juletid kan man säga att det nästan är inslaget som ett fint paket. Man kan nästan ana glittret och de krusade snörena och förväntningarna från mottagaren när paketet ska öppnas. Man knyter upp snörena. Papperet tas för-

siktigt av. Och så lyfter man på locket. Vilken besvikelse! Det är nästan svårt att ta in. Paketet är tomt! Det enda man kan ana i botten är ett löfte om att det nästa gång kanske finns innehåll i paketet. Det duger inte.

Herr talman! Det här är inte vilken fråga som helst. Samsjukliga hör till de mest utsatta och sårbara i vårt samhälle. De ska ha all hjälp och allt stöd. Ingen som såg reportaget om hur Sanne bollades mellan sjukvård och socialtjänst kan ha missat att något i systemet är riktigt fel. Det är omänskligt att redan utsatta ska utsättas för detta bollande. Och inte nog med att de bollas mellan sjukvård och socialtjänst – ofta måste en tredje myndighet, polisen, lägga stora resurser på att transportera personerna mellan psykakut, härbärge och socialförvaltning. Vi vet alla att polisens resurser är begränsade. Ändå läggs det tusentals timmar på dessa transporter, som skulle kunna undvikas om någon tog hela ansvaret för den samsjuklige.

Herr talman! För mig är detta utan tvekan skäl nog att med största skyndsamhet utreda hur den framtida ansvarsbilden ska se ut. På detta är ministrarnas svar att Regeringskansliet bereder tillkännagivandet och att hon avser att återkomma så snart det är möjligt. I mina öron låter det inte som att vare sig ministern eller Regeringskansliet prioriterar frågan. Min undran till ministern blir: När kan riksdagen förvänta sig att ”så snart det är möjligt” ska inträffa?

Anf. 3 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Frågan om samsjuklighet handlar inte om vare sig glitter eller krusade snören. Jag har inte på något sätt någon förhoppning om att någon ska uppfatta det så.

Däremot är detta, vilket jag tror att Michael Anefur är väl medveten om, en väldigt komplicerad fråga som utan någon form av utredning blir svår att ändra på, eftersom den inbegriper samtliga huvudmän, regioner och kommuner. Tillkännagivandet från riksdagen kom så sent som i våras. Ganska kort tid har förflutit. Jag tror att många som lyssnar på diskussionen tycker att ”utredning”, ”beredning” och ”regeringen återkommer” låter som att man inte gör någonting. Men jag tror att Michael Anefur, som har erfarenhet från Regeringskansliet, vet att det tar tid att bereda ett omfattande uppdrag. Vi återkommer – jag kan i dag inte säga mer än så. Inte förrän bläcket har torkat och vi har fattat ett beslut kan jag tala om vad det kommer att innehålla. Men jag kan säga så mycket som att vi inte på något sätt går och väntar och tycker att vi har gott om tid på oss. Tvärtom arbetar vi intensivt med frågan.

Jag vill också säga att resurserna till hälso- och sjukvården inte är oväsentliga. Resurser till socialtjänsten och förebyggande arbete för att unga människor inte ska fastna i missbruk är också väsentliga och viktiga. Man ska inte göra detta till ”enbart” en fråga om huvudmän, utan det handlar också om hur man arbetar. Ansvaret finns redan i dag. Det finns ingen som arbetar inom socialtjänst, psykiatri eller hälso- och sjukvård som kan säga: Det är inte min fråga – låt någon annan ta hand om denna patient! Man har en skyldighet att samarbeta och samverka. Som svensk hälso- och sjukvård ser ut, med höga ambitioner och oerhört mycket spetskompetens, kommer det nästan oavsett huvudman att krävas samverkan mellan olika parter.

Det räcker inte bara att kommun och region klarar av att samverka eller att en av huvudmännen kanske skulle få helhetsansvaret. Det gäller även samverkan inom huvudmannen, och jag tänker framför allt inom regionen.

Det var något vi kunde se när det gällde Sanne i *Uppdrag granskning*. Det var också ett bollande inom ramen för den huvudmannen, hela Region Stockholm i stort. Oavsett när vi kommer fram till frågan om huvudmannaskapet måste man se att den här målgruppen kräver samarbete och samverkan.

Jag vill också lägga till en del som inte fanns i svaret, som jag tänker att Michael Anefur säkert känner till men som jag ändå vill passa på att nämna. Socialstyrelsen har fått i uppdrag att bedriva en försöksverksamhet på ett antal ställen i landet, där kommuner och regioner tillsammans, inom ramen för Sis, helt enkelt ser till att bedriva en verksamhet där man för de människor som har både ett missbruk och en psykiatrisk diagnos har båda de kompetenserna under samma tak. Så är det sällan i dag.

Vi skulle kunna säga att vi gör detta över hela linjen. Men vi börjar med några ställen. Det finns ingen anledning att vänta om det visar sig ha goda resultat. Då kan vi växla upp det arbetet, och fler kan bedriva den verksamheten. Jag tror att det är oerhört viktigt. Men i väntan på utredningar och att man har sett över frågan om huvudmannaskap måste var och en inom socialtjänst och hälso- och sjukvård ta sitt ansvar och samarbeta.

Anf. 4 MICHAEL ANEFUR (KD):

Herr talman! Jag kan utifrån ministerns svar förstå att Regeringskansliets resurser är hårt ansträngda. Möjligtvis beror det på att de används för att utreda en massa andra saker, som borttagande av värnskatt, införande av familjeveck och friår med mera. Det är reformer som ganska få efterfrågar och ännu färre kommer att få ta del av. Jag inser också att det lätt blir så att de 73 punkterna i samarbetsformen prioriteras i regeringsarbetet. Men det här handlar om att lösa riktiga problem för utsatta människor, och då duger det inte att det tar för lång tid.

Samtidigt är det väldigt svårt att förstå senfärdigheten. Jag har ägnat en hel del tid åt att läsa Socialstyrelsens rapport som kom i fredags, *Kartläggning av samsjuklighet i form av psykisk ohälsa och beroendeproblematik*. Jag utgår från att ministern också har gjort det. Det är i långa stycken en intressant och bildande läsning där man går igenom dagens situation, komplexiteten, svårigheterna med mera.

Det som är slående när man läser rapporten är att det gång på gång poängteras att det svåra problemet är att den samsjuklige hanteras av två huvudmän. Gång efter gång landar resonemangen i att det är juridiska, administrativa, organisatoriska och ekonomiska problem hos de två huvudmännen som förhindrar att den enskilde får adekvat hjälp i sin situation.

Detta har professionen, de samsjukliga själva, intresseorganisationer och anhöriga konstaterat sedan lång tid tillbaka. Likaså Sveriges riksdag insåg detta enhälligt i våras. Nu är det bara att hoppas att regeringen inser samma sak som alla vi andra har insett. Kan vi ändå hoppas på att regeringen och dess stödpartier åtminstone så fort som möjligt vågar erkänna att det är dags att ändra organisation?

Anf. 5 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Det är riktigt att regeringen har många frågor på sitt bord. Jag skulle kunna nämna några stycken. Det är till exempel en stor primärvårdsreform som tar väldigt mycket tid och kraft. Jag är alldeles övertygad om att den är nödvändig för att hela den svenska sjukvården ska fungera

Prot. 2019/20:43

3 december

Svar på

interpellationer

bättre och för att den nära vården verkligen ska vara både nära och tillgänglig och arbeta förebyggande.

Cancerstrategi är också ett arbete som tar mycket tid. Det är inte så att de goda resultaten och den ökade överlevnaden för barn som får cancer, men också vid många av våra andra cancerformer, kommer av sig själva. Det handlar om resurser, styrning och samverkan. Det handlar också om fast omsorgskontakt för att äldreomsorgen ska fungera bättre och för den som är i behov av både äldreomsorg och hemtjänst och också har många vårdkontakter.

Det handlar om att vidta mått och steg för att ta bort den pensionärs-skatt som Michael Anefurs parti varit med och infört i det här landet och nu tagit ytterligare ett steg med i budgeten före jul, med ett sjätte jobbskatteavdrag. Det var prioriterat att använda 20 miljarder till att sänka skatten. Nu har vi ytterligare att ta tag i när det gäller att se till att pensionärer har samma skatt som dem som arbetar.

En ny vårdform för psykisk ohälsa känns väldigt relevant. Det finns många sammanhang där frågan ställs: Hur arbetar vi för att förebygga och tidigt komma in när det gäller psykisk ohälsa?

Detta är bara några exempel som man kan nämna. Jag skulle kunna komplettera med 34-punktsprogrammet, som regeringen också arbetar med. Dessvärre stannade inte Kristdemokraterna kvar i de samtalen. Det handlar om att bryta den gängkriminalitet som förekommer men också om förebyggande insatser, där socialtjänsten bedriver ett stort och intensivt arbete.

Jag kan som ett svar i det här inlägget säga att Michael Anefur skulle kunna ha lite dialog med sina partivänner i regioner och kommuner. De har ett ansvar för att samverkan fungerar. Regeringen gör vad den kan på nationell nivå. Vi håller på att arbeta med det tillkännagivande som kom från riksdagen så sent som i våras.

Vi har gett ett uppdrag till Socialstyrelsen. Det kom tillbaka i fredags. En hel del av de förslag som ligger där vill vi naturligtvis ta vara på och kunna lägga in i ett kommande förslag. Mycket händer, men verkligheten kan förändras även utan en lagändring. Det kan till exempel ske genom politisk vilja ute i kommuner och regioner.

Anf. 6 MICHAEL ANEFUR (KD):

Herr talman! Det är inte för min skull, inte heller för Kristdemokraternas skull och inte ens för riksdagens eller regeringens skull som jag driver och under lång tid har drivit frågan om en gemensam huvudman vid samsjuklighet för beroendesjuka med psykisk ohälsa. Vi här kan vänta både i år, nästa år och kanske något år till. Jag gör det för Sanne och övriga minst 30 000 samsjukliga. Det är alla de som i går, i dag och i morgon måste ha hjälp nu. De bollas mellan olika huvudmän utan att få adekvat hjälp.

Herr talman! För att vara uppriktig: De har i motsats till oss inte tid att vänta. De behöver hjälp nu. De behövde egentligen hjälp i går. Sedan håller jag med ministern om att vi naturligtvis under tiden ska arbeta allt vad vi kan med SIP och allt vad det nu kan heta. Men vi ser, och det säger också Socialstyrelsens utredning, att det inte räcker. Vi har försökt och försökt, men det fungerar inte tillräckligt bra.

Det krävs att vi gör en utredning om huvudmannaskap och gör en ordentlig genomlysning. Jag hoppas att vi ändå med gemensamma krafter ska nå dit så fort som möjligt. Till slut får jag ändå tacka ministern för ett fint inslaget svar.

Anf. 7 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Man kan ha många olika toner i en interpellationsdebatt. Det gäller särskilt i en fråga där samsynen är väldigt stor. Jag hade nog förväntat mig en viss förståelse för att många olika insatser kan göras. Kanske vi kan ha en diskussion om Socialstyrelsens förslag, rapport, slutsatser och utvärdering som kom i fredags. Vi kan väl återkomma till det. Det initiativet togs innan riksdagens tillkännagivande gjordes.

Det handlar inte om att någon tycker att man vill vänta. Jag kan understryka att jag ytterst sällan, om ens någonsin, gör saker för min egen eller för regeringens skull. I min roll som socialminister möter jag många människor, grupper, organisationer och företrädare som verkligen behöver samhällets stöd. Det är själva grundfundamentet till den välfärd som vi har i det här landet, skälet till att vi alla betalar skatt efter förmåga och får efter behov. Detta driver mig varje dag, och ingenting annat.

Jag tänker att vi ska titta på det Socialstyrelsen har rapporterat om. När vi bereder frågan om huvudmannaskap i Regeringskansliet vet jag att Michael Anefur vet vad det betyder. Kanske är det tydligt om jag säger till alla som lyssnar att vi förbereder för att kunna göra en sådan utredning.

Det är klart att vi svarar på de tillkännagivanden som riksdagen har. Dessutom var det en fråga som fanns på dagordningen redan innan. Det är positivt att vi har en samsyn. Jag vill avslutningsvis understryka att i väntan på att utredningen tillsätts, arbetar och också kommer med resultat är det viktigt att alla som redan i dag har ett ansvar enligt lag inte struntar i det ansvaret. Har man ett ansvar enligt lag gäller det. Då gäller det alla som är ansvariga i kommuner och regioner, och jag tänker att vi ska göra allt vad vi kan för att påverka alla dem som varje dag arbetar med och ansvarar för denna verksamhet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2019/20:125 om habiliteringsersättning i alla kommuner

Anf. 8 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Ulla Andersson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att de fyra kommunerna Ludvika, Aneby, Ödeshög och Nordanstig ska införa habiliteringsersättning samt hur långt lagstiftningsprocessen har kommit för att göra habiliteringsersättningen obligatorisk i kommunerna.

Daglig verksamhet är en insats enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Personer som deltar i denna form av verksamhet kan få habiliteringsersättning från kommunen. Syftet med ersättningen är att aktivt stimulera den enskilde att delta i verksamheten. Jag

delar Ulla Anderssons uppfattning att daglig verksamhet är viktig, även om den inte är en så kallad vanlig anställningsform.

Det är frivilligt för kommunerna att betala ut habiliteringsersättning. Som Ulla Andersson nämner införde regeringen 2018 dock ett stimulansbidrag på 350 miljoner kronor i syfte att stödja kommunerna i deras arbete med att stimulera deltagande i daglig verksamhet genom att till exempel införa eller höja en låg dagpenning. Sammanlagt 198 kommuner rekviderade år 2018 medel från Socialstyrelsen, som har i uppdrag att betala ut statsbidraget till kommunerna, varav 24 inte hade habiliteringsersättning tidigare. Det statliga bidraget har alltså medfört att kommuner både har infört och höjt ersättningen till personer i daglig verksamhet.

Flera kommuner valde att inte rekquirera medel. Anledningarna till det är flera. Bland annat har kommunerna framfört osäkerhet kring var gränsen går för låg ersättning samt oro för långsiktigheten i statsbidraget. Regeringen förtydligade därför i år att statsbidraget även får användas för att bibehålla en tidigare höjning.

För mig och regeringen är det viktigt att habiliteringsersättningen används, och därför följer vi frågan.

Anf. 9 ULLA ANDERSSON (V):

Herr talman! Daglig verksamhet handlar om respekt för människor. Det handlar om att bli tillvaratagen, att finnas i ett sammanhang och att ha en viktig och funktionell sysselsättning. Det handlar självklart också om att få betalt för den aktivitet och den verksamhet man deltar i och det arbete man utför.

Det här är en fråga som kort sagt handlar om värdighet och respekt och att bli tillvaratagen. Det är också en fråga som ligger mig varmt om hjärtat.

I förarbetena till lagstiftningen kan man läsa att de som deltar i den dagliga verksamheten bör få ersättning för sitt deltagande. Men i dag är det enligt Sveriges Radio fortfarande fyra kommuner som inte har betalning: Ludvika, Nordanstig, Ödeshög och Aneby.

Under den förra mandatperioden drev Vänsterpartiet i budgetförhandlingarna med regeringen frågan om rätten till habiliteringsersättning. Vi fick då igenom det statsbidrag som statsrådet hänvisar till. Syftet med statsbidraget var att få ut pengarna fort, för det var ett stort antal kommuner som inte betalade för deltagandet. Under den tid statsbidraget skulle finnas skulle också en lagstiftningsprocess inledas som skulle innebära en skyldighet för kommunerna att betala.

När Vänsterpartiet började arbetet med att ta fram underlag för att se hur det såg ut runt om i Sverige kunde vi ganska lätt konstatera att statistiken var bristfällig. Jag menar att det också handlar om bristande intresse eller om att frågan inte är tillräckligt prioriterad.

Det underlag vi då fick fram visade att ungefär 40 kommuner inte betalade ut någon ersättning och att den genomsnittliga ersättningen då var ungefär 34 kronor per dag. En del kommuner betalade bara lunchen och subventioner för resan. En del betalade alltså inget alls. En del kommuner betalade per timme, en del betalade per halvdag och en del betalade per heldag. Det såg väldigt olika ut.

Statsbidraget har gjort nytta; det kan vi se eftersom det endast är fyra kommuner kvar i dag som inte betalar ut någon ersättning. Det är alltså ett

stort antal som nu åtminstone har påbörjat ett sådant arbete, och det är ju bra i sig.

Jag vill tacka statsrådet för svaret. På den första frågan har jag fått svaret att statsrådet avser att följa frågan kring de fyra kommunerna och deras arbete med habiliteringsersättning. Det är ett svar, men kanske inte det svar jag riktigt hade förväntat mig. Jag skulle vilja ställa en följdfråga på det: Anser statsrådet att också de här kommunerna bör införa habiliteringsersättning?

Den andra frågan, gällande lagstiftningen, har jag inte alls fått svar på. Den då pågående LSS-utredningen fick ett tilläggsuppdrag att se över ersättningen för daglig verksamhet. Det var också därför jag ställde följdfrågan om hur långt man har kommit med den lagstiftningen. Det är ändå ett svar på de här fyra kommunernas bristande insikt och bristande respekt gentemot de här personerna. Om lagstiftningen skulle komma på plats skulle det bli tvingande. Ett statsbidrag finns ju dessutom redan på plats, så det skulle inte kosta staten något mer än de pengar som redan nu finns i statsbudgeten och som Vänsterpartiet har förhandlat fram.

Anf. 10 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Jag ska försöka svara på Ulla Anderssons frågor.

Tycker jag att de återstående fyra kommunerna ska införa habiliteringsersättning? Ja, det tycker jag. Det är därför 350 miljoner kronor finns, inte bara som en stimulans för dem som redan har habiliteringsersättning utan som en stimulans för dem som inte har habiliteringsersättning för att införa en sådan. Jag tycker att det är väldigt tydligt vad staten och regeringen har för uppfattning när det gäller habiliteringsersättningen.

Jag utlovar ingen lagstiftning här och nu. Därför kan inte Ulla Andersson utläsa det av interpellationssvaret. Det finns inte heller något beredningsunderlag från LSS-utredningen som är berett och som vi kan använda oss av.

Den tredje frågan vill jag ägna lite tid åt eftersom Ulla Andersson dessutom är så väl bevandrad i budgeten, i hur statsbidrag fungerar och så vidare. Om vi skulle bestämma oss för en lagstiftning om habiliteringsersättning har jag svårt att se att 350 miljoner kronor, som nu finns som en stimulans för att införa eller höja ersättningen, skulle räcka. Då har vi en annan finansieringsprincip. Detta säger jag bara för att komplettera frågan. Man kan inte bortse från att det inträder en helt annan princip, nämligen att staten skulle betala från den första kronan i vad som i dag är habiliteringsersättning.

Jag har egentligen inget annat att tillägga, utan jag vill hålla med om Ullas inledning och understryka det jag själv har sagt i interpellationssvaret: Det är otroligt viktigt att det finns daglig verksamhet som en del av all annan verksamhet inom ramen för LSS. Jag vill tacka Ulla Andersson för att hon lyfte frågan eftersom vi allt som oftast glömmer den. Vi talar om personlig assistans och kanske om några andra delar, men det talas alldeles för lite om detta.

Jag mötte för inte så länge sedan en företrädare för FUB i en kommun i södra Sverige som var otroligt upprörd, inte för att det inte fanns någon habiliteringsersättning alls utan därför att majoriteten i kommunen inte ville gå med på att söka stimulansen för att kunna höja habiliteringsersättningen.

Jag inser att det är många som går med förväntningar, och möjligheten finns ju. Ärligt talat har jag genuint svårt att förstå varför man inte bara söker den habiliteringsersättning som man har möjlighet att söka om man inte så här långt har måttat med att plocka fram resurserna ur den kommunala budgeten. För alla som möjligen lyssnar och inte har sökt: Detta är resurser som kan användas för att införa habiliteringsersättning, för att höja en redan befintlig habiliteringsersättning och för att bibehålla en habiliteringsersättning som man har höjt. Det är dessutom långsiktigt. Vi har inte sagt att det här är någonting som finns bara under ett år, utan det finns långsiktigt.

Jag tycker att det här är tydliga besked om vad förväntningarna från regering och stat är.

Anf. 11 ULLA ANDERSSON (V):

Herr talman! Det är bra att det finns tydliga besked och att det är långsiktigt. Det tror jag också är en viktig signal ut till Kommunsvrige.

När vi tittade på vilka kommuner det var som inte betalade ersättning kunde vi se att det ofta var små kommuner och landsbygdskommuner som troligtvis hade svårt med ekonomin. Under den mandatperioden var det också flera kommuner som tog bort ersättningen. Jag var själv i flera kommuner och träffade dem som påverkades av att få sin ersättning indragen. De var väldigt upprörda, och det är förståeligt. Där satt de och jobbade, och så fick de inte längre något betalt för sitt arbete.

Jag är orolig att detta kommer att ske igen. Eftersom detta inte är en lagstadgad verksamhet och det nu rullar fram besparingar över hela Sverige är risken stor att dessa verksamheter återigen drabbas.

Jag berättade att jag varit ute och träffat många av dem som finns i daglig verksamhet. Jag har också lyssnat på argumenten från i alla fall två av de kommuner som numera inte har ersättning till dem som deltar i daglig verksamhet, bland annat Ludvika. Där är motiveringen dels att man vill ha en signal från staten om att staten tycker att man ska införa detta – därav min fråga till statsrådet –, dels att man anser att det viktiga är att ha god kvalitet. Dock hade man inte gjort någon satsning på god kvalitet. Man tog bort ersättningen ungefär 2007, och sedan har man bara låtit det ligga så. Det tycker jag är störande i sig och bristande respekt.

Nordanstig motiverar detta med att de har så dålig kvalitet i verksamheten, och då ska man kanske inte heller ha betalt för att man går dit.

Jag tycker att det säger rätt mycket om det synsätt som kanske tyvärr präglar en del kommuner. Ludvika anser att om man skulle ha en ersättning skulle det inte stimulera till ökat deltagande, eller så skulle det kunna ses som någon form av välgörenhet. Det är inte argument som håller på någon punkt, skulle jag vilja säga.

Statsbidraget på 350 miljoner kommer väl inte att räcka om man inför en lagstiftning; det medger jag. Sedan är frågan hur mycket det skulle kosta. Eftersom statistiken är bristfällig är det troligtvis ingen som vet det. Det kanske är något som ansvarigt statsråd kan ta med sig. Kanske behöver man se över hur denna verksamhets statistik samlas in så att vi får bättre underlag inför beslut.

Jag hoppas ändå att det ska bli en ändring i lagstiftningen. Det var i alla fall det som Vänsterpartiet och Socialdemokraterna kom överens om förra mandatperioden, då vi menade att det behövdes. Nu är det fyra kommuner

kvar, men frågan är vad som händer när besparingarna nu kommer. Kanske blir det fler som då återigen drar in ersättningen. Som jag sa är detta något som oroar mig.

Jag uppskattar dock att statsrådet gav det tydliga beskedet att hon anser att man borde söka de här statsbidragen och införa habiliteringsersättning. Det tycker jag är bra. Sedan hoppas jag också att vi kommer att komma till en lagstiftning. Jag tror tyvärr att det kommer att behövas.

Anf. 12 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Jag har ingen kommentar till de olika lokala argumenten. Ulla Andersson och jag delar samma uppfattning, nämligen att den person som deltar i en daglig verksamhet bör ha en habiliteringsersättning. Annars skulle det inte utgå 350 miljoner kronor årligen från staten för att införa eller höja en habiliteringsersättning. Jag tycker att det är väldigt tydligt vad det står för.

Egentligen har jag inte så jättemycket mer att komplettera med. Jag vill säga en gång till att jag tror att bara detta att frågan diskuteras är viktigt. Jag vill understryka det ännu en gång. Risken är väldigt stor att detta blir en grupp, en ganska stor grupp, som ingen tycker att det är värt att tala för. Det finns alltid andra som skriker högre, det finns alltid grupper som är större och det finns frågor som tar mer utrymme och skapar större rubriker.

Jag vill återigen tacka Ulla Andersson för interpellationen. Vi är inte överens här i dag om att en lagstiftning ska införas, men jag ser väldigt positivt på att det i dag är endast fyra kommuner som återstår.

När jag säger att jag följer frågan menar jag det, för det är klart att det är av stort intresse att få kunskap om vad som faktiskt händer. 350 miljoner kronor är ingen liten stimulans. Ibland är stimulanser sådant som kommunföreträdare kanske rycker lite på axlarna åt – det är väl ingen idé att söka det där, det ger nästan ingenting, det kostar mer än det smakar, det är mycket medfinansiering. Det är inte så det är.

Därför använder jag den här kanalen en gång till och säger till dem som lyssnar: Det är inte en massa medfinansiering. Det är inte pengar som finns ett år. De är långsiktiga. Pengarna får användas både till att införa habiliteringsersättning, till att höja en låg habiliteringsersättning och till att bibehålla en höjd habiliteringsersättning, så att man inte tror att man varje år måste höja ytterligare. Den ambitionen kan man få ha. Det har jag ingenting emot. Men det är inte det vi förväntar oss för det statsbidrag som utgår.

Anf. 13 ULLA ANDERSSON (V):

Herr talman! Ambitionen att höja får man gärna ha, säger statsrådet. Det kan jag instämma i. Jag tror att den högsta ersättningen i dag är 90 kronor per dag. Det är i alla fall vad jag har kunnat få fram. Det säger väl också någonting om nivån på ersättningen.

Jag vill återigen betona respekten för det arbete som utförs i daglig verksamhet och hur viktigt det är. Jag skulle också vilja lyfta upp stoltheten hos dem som arbetar i verksamheten när de visar vad de faktiskt gör.

Det finns också kommuner som har en väldigt utvecklad verksamhet där man verkligen fångar upp och tar till vara vad deltagarna faktiskt vill göra. Det finns alltifrån att man är i postservicen på äldreboenden eller sköter fik till att man är med på bingoverksamhet. Sedan finns det tradi-

tionella legojobb, och så finns det tidningar, radio och så vidare. Det finns mycket bra verksamheter runt om.

Statsrådet är väldigt tydlig, och det tycker jag är bra. Men jag tycker också att statsrådet kanske skulle kunna ta detta internt i sitt eget parti. Av dessa fyra kommuner har nämligen tre socialdemokratiskt styre. Jag tycker att man kanske ska skicka signalen i två led, så att säga, både härifrån talarstolen och in i sitt eget parti. Det är viktigt.

Jag tycker inte att Ludvika, Nordanstig, Ödeshög eller Aneby ska kunna göra på det här sättet. Även dessa kommuner behöver visa respekt för dem som deltar i daglig verksamhet. Och att man ska ha betalt för det arbete man utför tycker jag faktiskt är ett minimikrav vi kan ställa på kommuner.

Jag tackar för svaret.

Anf. 14 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Jag vill också tacka Ulla Andersson för att vi får ha den här diskussionen på internationella funktionsrättsdagen. Sedan kan vi diskutera detta varje dag, men det känns rimligt.

Jag har samma krav och förväntningar på alla kommuner, oavsett vem som styr dem, i min roll som socialminister. Sedan har jag varit väldigt tydlig med min uppfattning i mina tidigare inlägg.

Det är väldigt positivt om diskussionen om habiliteringsersättning också handlar om varför man får habiliteringsersättning. Jag tror nämligen inte att det finns någon som föredrar habiliteringsersättning framför att vi också diskuterar själva verksamheten.

När jag till exempel invigde det nya äldreboendet i Ö-vik för något år sedan var det just daglig verksamhet som skötte en del av det nya kaféet. De gick i precis samma kläder som undersköterskorna och vårdbiträdena och var verkligen en del i gänget. Det var fantastiskt roligt att se. Det är viktigt att man verkligen arbetar målmedvetet i kommunerna och funderar: Om alla nu har en plats i vår kommun, *var* har de den platsen? Hur ser den ut? Hur skapar vi verkligt meningsfull sysselsättning?

Om det nu finns kommuner som känner att de inte har tillräckligt bra kvalitet är väl det insiktsfullt, men frågan är då: Hur skaffar man sig bättre kvalitet? Vilka kommuner kan man samarbeta med och kika på så att det blir en fjäder i hatten att utveckla också denna verksamhet och så att man känner att de där listorna ska *vi* toppa?

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2019/20:159 om mikrobryggeriers och folkölsbutikers förutsättningar

Anf. 15 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! David Josefsson har frågat mig om jag delar bilden av att lagstiftningen bör ses över utifrån mikrobryggeriers och folkölsbutikers förutsättningar.

Regeringen arbetar aktivt med att genomföra livsmedelsstrategins mål att främja och öka svensk livsmedelsproduktion, däribland produktion av

drycker. Jag är övertygad om att en positiv utveckling av livsmedelsföretagande kan gå hand i hand med en folkhälsobaserad alkoholpolitik.

Vad gäller reglerna för provsmakning av alkoholdrycker är det kommunen som beslutar om tillstånd för tillverkare att erbjuda provsmakning. Den som redan har ett serveringstillstånd har även rätt att bedriva provsmakning efter anmälan till kommunen.

Av alkohollagens förarbeten framgår att provsmakning ska handla om små mängder av olika produkter för att man ska kunna få en uppfattning om kvalitet och smak. Lagstiftningen anger syftet med provsmakning, och i föreskrifter anger Folkhälsomyndigheten de villkor som ska uppfyllas för att få bedriva sådan verksamhet.

Tolkning av lagen kan ske utifrån lagens förarbeten. Lagtolkning är dock en uppgift för kommuner, myndigheter och domstolar, inte för regeringen.

Jag anser att alkohollagen och dess föreskrifter anger vad som ska uppnås när det gäller provsmakning utan att i detalj reglera hur det ska ske. På så vis finns det utrymme i lagen för de myndigheter som befinner sig nära verksamheten i fråga och som har god kunskap om både alkohollagen och de lokala förutsättningarna att bedöma hur provsmakning vid bryggerier ska utformas på bästa sätt. Det är inte regeringens uppgift att detaljstyra enskilda kommuners myndighetsutövning.

Jag anser därför inte att lagstiftningen i dagsläget bör ses över utifrån mikrobryggeriers och folkölsbutikers förutsättningar.

Anf. 16 DAVID JOSEFSSON (M):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Förr i tiden fanns det lokala ölbryggerier i snart sagt varje ort med självaktning i Sverige. Men under senare halvan av 1900-talet började ett fåtal stora aktörer köpa upp och sedan lägga ned mindre bryggerier och centralisera produktionen för att få fram stordriftsfördelar. Den utvecklingen har nu vänt under det sista decenniet, och i stället har nya bryggerier börjat öppna. Enligt SCB fanns det 42 bryggerier 2010, och antalet ökade sedan till hela 392 bryggerier 2017. Ökningen utgörs främst av bryggerier med produktion i mindre volymer, präglad av bra råvaror och högt hållbarhetstänkande och med lokal prägel.

Parallellt med mikrobryggerierna har det också uppstått ett ökat intresse för alkoholdrycker med lägre alkoholhalt – folköl, lättöl och alkoholfri öl. Svenska dryckesvanor har börjat skifta från att man dricker stora mängder industriproducerad öl till att fler och fler ser ölen som en dryck av hög kvalitet som konsumeras snarare för smakupplevelsen än för ruset.

Detta tror jag att de flesta ser som en positiv utveckling, herr talman. Men många bryggerier upplever inte riktigt att det är samhällets inställning. Snarare vittnar man om onödiga byråkratiska hinder då man menar att nuvarande alkohollagstiftning inte är skriven utifrån mikrobryggeriers eller folkölsbutikers situation. Olika kommuner ger olika besked och tillämpar olika praxis.

Eftersom mikrobryggerier per definition brygger små volymer är många bryggerier också beroende av andra intäktskällor. En sådan är att arrangera ölprovningar, vilka utgör en viktig del i många bryggeriers verksamhet, både som intäktskälla och som marknadsföringskanal.

Prot. 2019/20:43

3 december

Svar på

interpellationer

Frågan om den svårtolkade alkohollagstiftningen har särskilt aktualiserats i Göteborg. Där fick en folkölsbutik stänga i våras eftersom kommunen inte ansåg att det fanns utrymme i lagen för att arrangera folkölsprovningar trots att liknande verksamhet finns i bland annat Stockholm och Malmö. Och nu i november uppstod en diskussion kring hur lagstiftningen ska tolkas när det gäller ölprovningar på bryggerierna. Såväl lokalpolitiker av olika politisk färg som bryggare och kommunala tjänstemän uttalade sig i medierna och menade att lagstiftningen bör ses över.

Jag begär givetvis inte att ministern ska döma i frågan om hur kommuner ska tolka alkohollagen. Men frågan som uppstår är givetvis: Är regeringen beredd att se över lagen? Ministern svarar mig nu, herr talman, att hon inte är beredd att se över lagstiftningen. Det är faktiskt ett svar som förvånar mig. I ett tillkännagivande från maj 2018 beslutade riksdagen om att verka för en lagstiftning som möjliggör gårdsförsäljning under nuvarande alkoholmonopol. Det behandlas också som punkt nr 23 i JÖK:en, och en utredning ska tillsättas nästa år.

I alkohollagens 8 kap. 1 § regleras att Systembolaget som detaljhandelsbolag får anordna dryckesprovningar. Jag menar att utreder man gårdsförsäljning blir en konsekvens ofrånkomligen att man också bör utreda reglerna kring hur det här påverkar detaljhandelsbolag och provningar på mikrobryggerier.

Ska jag alltså tolka statsrådet som att hon ändå inte är beredd att se över lagstiftningen ens inom ramen för utredningen av gårdsförsäljning?

Anf. 17 LARS-ARNE STAXÄNG (M):

Herr talman! Den svenska bryggerinäringen växer. Antalet bryggerier i Sverige har vuxit från ca 20 på 90-talet till omkring 380 i dag. Branschen har i dag runt 4 000 anställda och skapar ca 60 000 arbetstillfällen totalt sett, enligt siffror från Sveriges Bryggerier.

I dag finns flera småbryggerier runt om i landet. På många mindre orter i Sverige gynnar de här småbryggerierna den lokala turismen, skapar arbetstillfällen och bidrar till den ekonomiska tillväxten. Särskilt i Västra Götaland och Bohuslän finns det en blomstrande ölkultur med många småbryggerier.

De svenska småbryggerierna producerar i dag högkvalitativ och hantverksmässig öl i olika varianter. Det går att hitta allt från svenskproducerad porter till svenskproducerad IPA-öl. Det svenska ölet är i dag en exportvara som konkurrerar på världsmarknaden. Men de senaste åren har vi kunnat läsa om frågan om alkoholtillstånd för provsmakningar på bryggerier i Västra Götaland och att de blir väldigt styvmoderligt behandlade.

Kommunerna har, precis som har sagts tidigare, bestämmanderätt över hur många centiliter som det ska vara tillåtet att servera vid provsmakningar. En del kommuner har satt gränsen till 15 centiliter, och då kan man känna smaken, men vissa kommuner har gått så lågt som ned till 1,5 centiliter. Det säger sig nästan självt att det inte blir fråga om någon provsmakning då.

I dag har bryggerierna olika tillstånd, precis som jag har sagt. Mängden tillåten öl vid provsmakning kan skilja sig både inom och mellan kommuner. Frågan om tillstånd ligger på kommunerna, och länsstyrelsen fungerar som en rådgivande instans. Länsstyrelsen, som är den förlängda makten

från regeringen, har även påpekat att lagstiftningen är otydlig och att rekommendationer enbart kan komma att påverka nya tillstånd.

Det är mycket oroväckande att lagstiftningen är så otydlig när det gäller provsmakning. Att enbart kunna erbjuda en matsked öl vid en provning framstår som både verklighetsfrånvänt och oseriöst. Mängden är ytterst liten, och det framstår som direkt omöjligt att med denna lilla mängd ha en seriös provning av en dryck. Lagstiftningen behöver förtydligas så att regelverket för provsmakning vid bryggerier blir tydligt. Det behövs regler som är tydliga och lika för alla och som möjliggör och underlättar för den fortsatta framväxten av en svensk ölkultur.

Det här är heller ingen fråga för folknykterheten. Ofta kostar den här typen av öl både två och tre gånger mer än den billiga öl som man kan köpa på andra ställen. Det här är alltså ingen nykterhetsfråga. Annars hade man kunnat se på den på ett annat sätt. Därför frågar jag till slut: Hur ser statsrådet på den här otydliga lagstiftningen? Som jag förstår och tolkar det avser statsrådet inte att göra någon ändring i lagen.

Anf. 18 LARS BECKMAN (M):

Herr talman! Jag vill tacka David Josefsson som har ställt en viktig interpellation som handlar om mikrobryggeriers och folkölsbutikers förutsättningar.

När man hör svaret från statsrådet blir man först glad över att statsrådet säger att hon "är övertygad om att en positiv utveckling av livsmedelsföretagande kan gå hand i hand med en folkhälsobaserad alkoholpolitik" och över att regeringen vill främja produktion av svenska livsmedel och drycker. Det är positivt.

Men en regering måste ha en helhetspolitik, herr talman. Man måste ha en politik som inte bara uttrycks i ord utan också i handling. Det är precis därför som David Josefsson har lyft fram problematiken med att vi har en lagstiftning som tolkas olika.

När regeringen får de signalerna – jag misstänker att det inte har gått statsrådet förbi – är det också regeringens skyldighet att förtydliga lagstiftningen i enlighet med de intentioner som statsrådet säger här att man har. Vi har en livsmedelsstrategi som regeringen arbetar med, och man vill främja dryckesförsäljningen.

Jag tänker också på gårdsförsäljning, herr talman. Det kommer hela tiden dubbla budskap från statsrådet. Jag läste en intervju med statsrådet där hon dömde ut gårdsförsäljningen innan utredningen ens är klar – jag vet inte ens om den är tillsatt.

Vi hörde svaret här, där statsrådet sa att hon vill utveckla svensk livsmedelsproduktion inklusive produktion av drycker, men i en intervju i medierna säger statsrådet: "Varken jag eller Socialdemokraterna har bytt åsikt i frågan, men i och med januariöverenskommelsen har vi lovat att utreda om vi kan hitta en väg att förena gårdsförsäljning med monopolet."

Å ena sidan säger man alltså att man vill utveckla svensk produktion av livsmedel och drycker. Å andra sidan tar man avstånd från samma utredning. Jag tror att det är bekymmersamt.

I min valkrets Gävleborg har ett stort antal mikrobryggerier poppat upp. Det är inte konstigt att de vill pröva produkterna, precis som Lars-Arne Staxäng och David Josefsson sa. Det är en del av att driva mikrobryggeri. Gårdsförsäljning skulle naturligtvis lösa problematiken. Det

skulle vara väldigt bra. Ett förtydligande av lagstiftningen skulle också vara väldigt bra. Även en skatteöversyn vore väldigt bra.

Förra veckan hölls ett välbesökt seminarium i riksdagen om mikrobryggeriernas villkor och möjligheterna att differentiera lagstiftningen för öl och cider; seminariet handlade om öl. Det skulle kosta Sverige ungefär 55 miljoner att ha en lagstiftning som i de flesta andra EU-länder anses vara normal.

Vill statsrådet och regeringen införa gårdsförsäljning av alkohol? Vill man underlätta för mikrobryggerierna? Vill man utveckla försäljningen av alkoholhaltiga drycker i Sverige? Min enkla fråga är: Är det regeringens vilja?

Anf. 19 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Jag har förstås några olika funderingar som jag tänker att interpellanten och övriga deltagare i debatten skulle kunna ägna nästa inlägg åt. Det gäller hur mycket som krävs för att det ska vara provsmakning. Vi kan inte gärna ha den diskussionen i kammaren. Ska det vara 1,2 deciliter eller 1,5 deciliter? Är det däremellan gränsen går? Och hur många flaskor öl ska man dricka? Ska man dricka fem flaskor på 1 ½ deciliter? Kallas det provsmakning? Var går gränsen?

Det är, som jag sa i mitt interpellationssvar, inte regeringen som uttolkar lagen. Om man upplever att man inte är nöjd med det beslut som kommunen har fattat får man överklaga beslutet för att få ett tydligare besked. Jag kan inte svara på om det har gjorts i Göteborg. Det vet säkert interpellanten själv. Men det är på det sättet lag uttolkas. Vi ändrar inte lagen så fort någon tycker att den är otydlig.

Gårdsförsäljning är egentligen inte frågan för dagen, men eftersom samtliga talare i talarstolen mitt emot mig har tagit upp det ska jag säga några saker som jag tycker att jag har varit tydlig med många gånger förut. Jag kan upprepa dem.

Det har gjorts två tidigare utredningar av en tidigare regering som har försökt få en lagstiftning som möjliggör gårdsförsäljning men samtidigt inte utmanar det svenska monopol som Systembolaget har. I alla fall alla andra partier än Moderaterna tycker att vi ska ha kvar Systembolaget som den enda som ska sälja alkohol till privatpersoner. Det har inte varit möjligt att få fram en sådan lagstiftning. Jag har stor respekt för att man har försökt. Jag vill inte på något sätt få det att låta som att det kommer att bli enkelt.

Jag tror inte att gårdsförsäljning i sig kommer att hota den svenska folkhälsan. Det har jag aldrig trott. Men om vi skulle tillåta gårdsförsäljning på ett sådant sätt att det utmanar det monopol som Systembolaget har är jag övertygad om att det skulle hota den svenska folkhälsan. Då väljer jag, precis som jag alltid har gjort, att försvara det svenska monopolet. I den meningen har jag inte bytt uppfattning, Lars Beckman. Det vore väl konstigt; även om partier samarbetar och kan tänka sig att kompromissa överger man inte sina tidigare ståndpunkter.

Att kombinera gårdsförsäljning med det svenska monopolet för Systembolaget tycker jag är bra i teorin. Men jag inser att det kommer att bli svårt. Det är verkligen en nöt att knäcka.

Jag ser däremot inte någon självklarhet i att utreda gårdsförsäljning och därmed se över lagstiftningen som gäller provsmakning. Det finns en lag-

stiftning som gäller. Man kan dra olika slutsatser. Men jag kan konstatera att från 2016 till 2018 har antalet ölsorter på Systembolaget ökat från 200 till 1 200. Antalet vinproducenter har ökat med ungefär 30 stycken. Det är alltså inte på det sättet att det inte finns någon jordmån för eller att det inte är möjligt att bedriva gårdsproduktion av vare sig öl eller vin i Sverige.

Det finns möjlighet att överklaga ett beslut man inte är nöjd med. Det är verkligen viktigt att man gör det om man upplever att man har fått ett felaktigt beslut. I så fall blir det nämligen tydligare prejudikat. Dessutom ska både Folkhälsomyndigheten och länsstyrelsen bistå när det gäller att rådgöra om besluten.

Jag har, trots replikrundan, inte något nytt svar. Jag har inte för avsikt att förändra lagstiftningen. Däremot har vi för avsikt att titta på hur vi ska kunna möjliggöra gårdsförsäljning och samtidigt bibehålla Systembolagets monopol.

Anf. 20 DAVID JOSEFSSON (M):

Herr talman! Jag vill tacka ministern.

Av socialministerns första inlägg fick man, precis som Lars Beckman var inne på, intrycket att ministern är tämligen positivt inställd till mikrobryggerierna. Ministern beskriver att regeringen arbetar för att genomföra livsmedelsstrategins mål, inklusive drycker. Socialministern säger också att hon är övertygad om att en positiv utveckling av livsmedelsföretagen kan gå hand i hand med en folkhälsobaserad alkoholpolitik.

Det är jag också övertygad om, liksom många bryggare. Om vi kan ändra dryckesvanorna till att handla om kvalitet snarare än kvantitet tror jag att vi är på rätt väg. Tyvärr verkar ministerns egen politik gå i motsatt riktning. Senast för någon vecka sedan kunde vi läsa att statliga Systembolaget vill utöka sitt sortiment av starköl för 6,90 kronor per burk. Det gynnar endast industriölet och massdrickandet.

Vi kan konstatera att det i bland annat Göteborgs stad finns uppenbara problem. Där är alla aktörer, från politiker på såväl den borgerliga som den rödgröna sidan till handläggarna av alkoholtillstånd och bryggarna själva, överens om att reglerna är oklara.

Herr talman! Jag ska ta ett exempel. Precis som ministern är inne på framgår det av lagens förarbeten att provsmakning ska handla om små mängder. Det mått som nämns är en matsked. Problemet är att det inte anges vad en matsked egentligen innebär. Innebär det till exempel en matsked starksprit eller en matsked starköl? Det har lett till att olika kommuner har gjort olika tolkningar. Vissa menar att det är en alkoholmängd motsvarande 100 procent alkohol som avses. Andra menar att det motsvarar 40 procent starksprit. Och några menar att det handlar om en matsked oavsett dryck.

Ett annat område där lagstiftningen är svårtolkad är just folkölsprovningar. Eftersom lagen endast anger starköl men inte folköl menar vissa kommuner att det är fritt fram för folkölsprovningar. Andra menar att regleringen inte tillåter sådana provningar eftersom lagen inte uttryckligen nämner folköl.

Herr talman! Precis som ministern säger är lagtolkning en uppgift för kommuner, myndigheter och domstolar och inte för riksdag och regering. Men om lagstiftningen upplevs som otydlig, delvis för att den är skriven i

en annan kontext än där den tillämpas, är det berättigat att fråga om lagen är ändamålsenlig.

Om jag tolkar ministern rätt menar hon att lagen är ändamålsenlig. Jag är benägen att tycka motsatsen. Åtminstone bör det ses över i den utredning som regeringen själv har aviserat när det gäller gårdsförsäljning, bland annat eftersom såväl branscher som tillsynsmyndigheter upplever ett rejält problem men också för att alkohollagen explicit tar upp detaljistens möjlighet att anordna dryckesprovningar. Därför menar jag att det också bör utredas i anslutning till gårdsförsäljning.

Riksdagen har gett regeringen i uppdrag att utreda gårdsförsäljning under alkoholmonopolet. Jag menar att också reglerna för dryckesprovningar hos samma dryckesproducenter bör utredas.

Anf. 21 LARS-ARNE STAXÄNG (M):

Herr talman! Sverige har en ovanligt rigid alkohollagstiftning. Det vet vi om. Och det finns ett syfte med detta. Det är att se till att vi inte får ett missbruk.

Det har bland annat inneburit att vi i Sverige dricker ovanligt mycket alkoholstark öl från Systembolaget. Många som tar sig till Systembolaget tar då de starkare ölsorterna. I exempelvis våra grannländer kan man många gånger köpa ölet i butik, och då tar man ofta en alkoholsvagare sort.

När det gäller provsmakning säger till och med länsstyrelsen att det skulle behövas ett förtydligande. Det handlar alltså inte om att här i riksdagen bestämma antalet centiliter. Jag kan hålla med om att den debatten inte ska hållas här. Det handlar däremot om att det behövs ett förtydligande. Det är en viktig fråga. Precis som jag sa förut gäller det 60 000 arbetstillfällen, om alla skulle dras in.

Vi skulle kunna utveckla det här på ett mycket bättre sätt, inte minst ur turismsynpunkt. Människor från andra länder som kommer hit vill gärna se vår ölkultur. De vill även se vår vinkultur, om vi nu har någon, men det gäller framför allt ölkulturen. De vill naturligtvis också provsmaka. När de får höra om dessa rigida regler undrar de om det är sant. Just därför borde det finnas en möjlighet att göra om reglerna så att de mer påminner om internationella regler om alkohol.

Anf. 22 LARS BECKMAN (M):

Herr talman! Jag är stolt över mikrobryggerierna i Sverige. Jag tycker att det är fantastiskt att se på utvecklingen som har skett i Gävleborg och i andra delar av Sverige. Entusiaster som vill främja dryckeskulturen tar fram nya spännande produkter som tidigare inte har funnits. Av detta skäl blir jag så olycklig över att regeringen inte har en sammanhållen politik.

Å ena sidan säger man sig ha en livsmedelsstrategi, inklusive drycker, men å andra sidan säger ansvarigt statsråd i intervjuer att hon egentligen är emot gårdsförsäljning, men på grund av januariöverenskommelsen måste man utreda frågan. Å ena sidan sägs i skriftliga svar att detta är välkommet och bra, men å andra sidan sägs i samma svar att man inte är beredd att se över en lagstiftning som inte fungerar.

Detta visar på den problematik som regeringen har. Man driver frågor som man helt enkelt inte tror på. Om man verkligen hade en livsmedelsstrategi, inklusive drycker, som man tror på skulle man med lust ta sig an frågan om gårdsförsäljning.

Precis som statsrådet säger är det inte lämpligt att riksdagen lagstiftar exakt hur många centiliter man ska servera vid en provsmakning. Det framstår som löjeväckande. Men just därför måste man förtydliga lagstiftningen. Det gör man genom att tillåta gårdsförsäljning och göra det enkelt att provsmaka produkterna på de mikrobryggerier som finns. Om man däremot är emot gårdsförsäljning men ändå vill göra en utredning om den får man i så fall förtydliga den lagstiftning som uppenbarligen inte funkar, för verkligheten slår alltid politisk retorik.

Jag skulle vilja ha ett klart, enkelt och rakt besked. Är syftet med den utredning om gårdsförsäljning som regeringen avser att tillsätta att man vill ha gårdsförsäljning och utveckla livsmedelsstrategin, inklusive drycker? Vad vill regeringen?

Anf. 23 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Jag läser än en gång upp ett stycke ur interpellationssvaret, så att det blir riktigt tydligt. ”Av alkohollagens förarbeten framgår att provsmakning ska handla om små mängder av olika produkter för att kunna få en uppfattning om kvalitet och smak. Lagstiftningen anger syftet med provsmakning och i föreskrifter anger Folkhälsomyndigheten de villkor som ska uppfyllas för att få bedriva sådan.”

Det står alltså inte hur många centiliter det ska vara, utan det är tydligt vilket syfte provsmakningen ska ha.

Vidare står det: ”Tolkning av lagen kan ske utifrån lagens förarbeten. Lagtolkning är dock en uppgift för kommuner, myndigheter och domstolar, inte för regeringen.” Jag tycker fortfarande inte att jag har fått svar på om frågan har överklagats. Jag tror annars att det är väldigt viktigt att interpellanten för vidare detta som ett svar från denna debatt. Om man upplever att man inte har fått ett beslut som är tydligt eller som man själv upplever inte går i linje med lagstiftningen måste man överklaga det.

Jag har nämligen svårt att ändra på den intention som jag precis läste upp. Jag tycker att provsmakning ska handla om små mängder av olika produkter för att man ska kunna få en uppfattning om kvalitet och smak. Eftersom vi inte reglerar antalet centiliter skulle det i så fall vara en sådan inriktning som sker vid en förändring, och något sådant har jag inte för avsikt att göra.

Jag är stolt över de mikrobryggerier som jag har besökt och som finns i min närhet. Jag vet vad de betyder. Men jag säger detta en gång till i ett försök att göra så att kanske även Lars Beckman förstår. Att vara för gårdsförsäljning och samtidigt vara för det svenska alkoholmonopolet är inte helt enkelt. Ambitionen är att vi ska lyckas med det.

Men om Lars Beckman tvingar mig att välja så att konsekvensen blir gårdsförsäljning där inte bara svenskproducerande gårdar kan sälja det de producerar utan att vi också öppnar upp för den europeiska marknaden och att Systembolaget inte längre har försäljningsmonopol är jag inte beredd att genomföra gårdsförsäljning. Jag vill att vi kan ha båda. Jag är inte beredd att tillåta vinförsäljning på Ica, utan jag tycker att vi ska ha ett Systembolagsmonopol.

Jag vet dessutom vad det betyder för inte minst alla mikrobryggerier och lokala producenter att plötsligt få tillgång till hela den svenska marknaden. Det skulle man inte få om Systembolagets försäljningsmonopol upphörde. Jag säger inte att det skulle upphöra över en natt, men jag tycker

att det finns anledning att vara mycket försiktig. Vi vet vilka konsekvenser det skulle få om vi på sikt inte hade ett Systembolagsmonopol. Det har för övrigt ett mycket stort stöd hos svenska folket. Detta stöd delar jag.

Mitt svar är återigen: Den som tycker att lagen ska ändras måste bli mer specifik. I dag finns inga begränsningar avseende centiliter, mängder, antal eller sorter. I förarbetena står det att provsmakning ska handla om små mängder av olika produkter för att kunna få en uppfattning om kvalitet och smak. Det är min uppfattning att vi ska formulera oss just så.

Anf. 24 DAVID JOSEFSSON (M):

Herr talman! Tack, socialministern, för en bra debatt även om vi inte är överens!

Till att börja med skulle jag aldrig ställa en interpellation om ett enskilt fall. Jag skulle som riksdagsledamot absolut inte debattera ett enskilt fall. Nu handlade det inte om ett sådant utan om en diskussion mellan bryggare och Social resursförvaltning i Göteborg. Man har kommit överens om att lagstiftningen är otydlig och att man får titta på det hela utifrån det. Problemet är att också förarbetena är otydliga. Det är bland annat där som en matsked nämns.

I grunden är jag positivt inställd till svenska mikrobryggerier. Med stort hantverkskunnande och höga ambitioner inom såväl kvalitet som hållbarhet kommer man att kunna spela en viktig roll inom inte bara livsmedelsproduktionen utan också besöksnäringen. Det är ur ett folkhälso-perspektiv bättre att skifta fokus, anser jag, från masskonsumtion till hög kvalitet och smakupplevelser.

Sverige har en stolt bryggartidition. I Göteborg, som jag kommer ifrån, finns kanske de absolut bästa bryggerierna. Det är visserligen en högst personlig åsikt och inte partilinjen, herr talman. Exemplet med Göteborg har också tydliggjort behovet av att se över lagstiftningen.

Den regering som socialministern själv tillhör har aviserat att man tänker tillsätta en utredning om gårdsförsäljning. Att man tar till vara tillkännagivandet är positivt. Men det är tråkigt att vi inte kan komma överens om att också alkohollagstiftningen bör ses över när det gäller möjligheten att anordna provningar och klargöra reglerna för att anordna folkölsprovningar.

Jag anser att aktörerna förtjänar en mer lättolkad och tillämpbar lagstiftning, herr talman.

Anf. 25 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Tack, David Josefsson, för interpellationen! Alla interpellationer skapar en diskussion och eftertanke. Jag vill understryka att det gör så även hos mig. Jag tycker att frågan som ställs är otroligt relevant.

Egentligen vill jag inte hålla med om att vi har olika syn på mikrobryggeriernas förutsättningar. Frågan om lagstiftningen och att överklaga den lagstiftning som finns när man inte är nöjd och för att se hur långt man kan komma är en väg som måste prövas. Vi kan inte gå någon annan väg och säga att om man inte är nöjd med de beslut man får i sin kommun ska lagen förändras.

Jag menar fortfarande att provsmakning ska handla om små mängder av olika produkter för att kunna få en uppfattning om kvalitet och smak. Det är viktigt att gå till botten med hur långt man kommer i detta fall.

När det gäller utredningen om gårdsförsäljning tänker jag så här: Vi får se vad direktivet i dess helhet slutar med. Det är ju ännu inte färdigt. Syftet är dock inte att se över hela den svenska alkohollagstiftningen och passa på att lägga in allt som är möjligt. Det jag i dag kan säga är att vi just ska utreda gårdsförsäljning och hur vi ska hantera den i relation till Systembolaget. Vi måste kunna hantera båda. Sedan får vi se vad som utöver det är möjligt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2019/20:111 om utvecklingstid

Anf. 26 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Herr talman! Lars Beckman har frågat mig på vilket sätt ett friår/utvecklingstid bidrar till att nå regeringens mål om EU:s lägsta arbetslöshet den 1 januari 2020. Han har även frågat mig vilka yrkesgrupper jag bedömer kommer att komma i beaktande för utvecklingstid. Vidare har Lars Beckman frågat mig vilka yrkesgrupper jag bedömer inte kommer att kunna ansöka om utvecklingstid beroende på kompetens, erfarenhet med mera hos de personer som ska ersätta den som är på utvecklingstid.

Lars Beckman har även frågat mig om enbart kurser som är studiemedelsberättigade räknas eller om även bristyrkeskurser upphandlade av Arbetsförmedlingen kommer att vara aktuella för deltagare som genomgår utvecklingstid. Slutligen har Lars Beckman frågat mig om jag bedömer att målet om EU:s lägsta arbetslöshet är möjligt för Sverige att nå den 1 januari 2020.

Arbetslöshetsmålet har varit en viktig styråra för regeringens politik. De åtgärder som genomförts har gett resultat och bidragit till en god utveckling på arbetsmarknaden. Jobb och sysselsättning är prioriterade områden för regeringen, och januariavtalet innehåller många viktiga punkter för att fler ska komma i arbete.

Det ska finnas drivkrafter till arbete och goda möjligheter att få stöd för den som har svårt att komma in på arbetsmarknaden men även möjligheter till vidareutbildning och omställning för den som befinner sig på arbetsmarknaden. Arbetslösheten påverkas inte bara av arbetsmarknadspolitiken utan av åtgärder inom flera olika politikområden. Därför genomför regeringen redan i denna budget en lång rad satsningar för bättre integration, en utvecklad arbetsmarknadspolitik, ett utbyggt kunskapslyft och en aktiv näringspolitik.

Regeringens förslag i budgetpropositionen för 2020 om att införa utvecklingstid i upp till ett år ska ses i ljuset av att kraven på omställning ökar i snabb takt på arbetsmarknaden och att det råder brist på kompetens inom flera yrken. Regeringen ser ett behov av att bidra till att höja arbetskraftens kompetensnivå och omställningsförmåga och till en ökad rörlighet på arbetsmarknaden.

Utvecklingstid innebär möjligheter för anställda att utveckla sin kompetens eller utveckla ny kompetens för att stärka sin fortsatta anställbarhet. Samtidigt innebär reformen att arbetsgivarnas behov av arbetskraft med rätt utbildning kan tillgodoses på ett bättre sätt. Om fler väljer att ta del av utvecklingstid kan fler arbetstillfällen uppstå på arbetsmarknaden, och

därigenom ges möjlighet för exempelvis en ersättare som står längre bort från jobb att komma i arbete.

Utvecklingstiden är avsedd att ge individer ökade möjligheter att, efter en frivillig överenskommelse med sin arbetsgivare, genom kompetensutveckling utvecklas i sitt nuvarande arbete eller ta steget till annan sysselsättning. En viktig möjlighet som följer av denna reform är att individer ges en chans och incitament att utbilda sig till yrken där det i dag råder brist på arbetskraft.

Arbetet med den närmare utformningen av reformen pågår just nu inom Regeringskansliet.

En väl utformad aktiv arbetsmarknadspolitik bidrar till att fler kan komma i jobb. Arbete är den viktigaste förutsättningen för egen försörjning och etablering i samhället.

Anf. 27 LARS BECKMAN (M):

Herr talman! I dag är det den 3 december. Det är alltså mindre än en månad kvar till dess att ett av Socialdemokraternas viktigaste vallöften ska vara genomfört. Det var att Sverige skulle ha EU:s lägsta arbetslöshet.

Om det inte sker ett under de närmaste tre veckorna kan man väl säga att de kommer att misslyckas med det målet. Man kan titta på aktuell statistik. Sverige ligger tyvärr i botten i EU:s arbetslöshetsstatistik.

Herr talman! Sverige har många samhällsproblem. Jag tror att det är fler än de som är från Norrbotten som känner sig oroad över den rånvåg som går över Sverige, över de bombningar och explosioner som sker i Sverige, över de inbrott som aldrig klaras upp och över de många utrikes födda som har kommit till Sverige och som måste komma i jobb. Om vi inte klarar att få fler utrikes födda i jobb kommer kommunernas välfärdsystem att fullständigt krackelera.

Hemma i min valkrets, Gävleborg, kan vi nu se hur hundratals, ibland tusentals, personer går från det kaos som är på Arbetsförmedlingen rakt in i kommunernas försörjningsstöd. Det är klart att man då blir bekymrad när regeringen med berätt mod tänker ge vuxna människor ledigt på någon annans bekostnad. Regeringen tänker alltså lägga miljarder på det friår som i alla utvärderingar visade sig vara ett misslyckande. Man har visserligen döpt om det till utvecklingstid, men det är likväl en vuxen människa som är ledig på någon annans bekostnad. Hur det kommer att lösa samhällsproblem är nog väldigt svårt att förstå för väldigt många.

Hur blir det fler poliser av att en polis går på friår? Eller kan en polis över huvud taget gå på friår? Vem ska ersätta den polisen? Jag har sett i Gävleborg att det är väldigt långa köer till Folk tandvården. Hur blir det kortare köer till tandvården av att tandläkaren går på friår? Vem ska ersätta tandläkaren? Hur blir det fler lärare i klassrummen? Vi kan se hemma i Gävle att det är oroväckande många obehöriga lärare i klassrummen. Hur blir det fler lärare i klassrummen av att regeringen tänker lägga miljarder på att låta läraren gå på friår?

Detta, herr talman, är naturligtvis bekymret med regeringens politik. Man har inte en sammanhållen blå tråd, där man har en idé om var vi är och vart vi ska vara på väg.

Ett litet parti på 4 procent har som hjärtefråga att människor ska vara lediga – jag tänker på Miljöpartiet. Det är väl så att januariöverenskommelsepartierna har tillfredsställt ett parti. Det är ett parti som ska tvinga

igenom utvecklingstid. Det är en miljardsatsning, som i stället hade kunnat gå till att få fler utrikes födda i jobb. Det är en miljardsatsning som i stället hade kunnat ge Sverige fler poliser. Det är en miljardsatsning som hade kunnat gå till fler lärare i skolan.

Jag noterar också att en av frågorna jag ställt är: Vilka yrkesgrupper bedömer ministern kommer att söka sig till friåret eller utvecklingstiden? Det vore intressant att höra statsrådet svara på den frågan. Vilka yrkesgrupper kommer i fråga för detta, och vilka samhällsproblem ser arbetsmarknadsministern framför sig ska lösas av att man ger vuxna människor ledigt på någon annans bekostnad?

Anf. 28 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M):

Herr talman! Jag är glad över att min kollega Lars Beckman lyfter upp en så pass viktig fråga som utvecklingstid i en interpellation. Vi har testat detta en gång, 2007. Det fungerade inte då, och även om det nu heter någonting annat råder det stora tvivel om att det kommer att fungera i dag.

Jag ser med stor oro på de kostnader som detta kommer att innebära för arbetsgivare som ska skola in ny personal då de ordinarie ska gå på så kallad utvecklingstid. Jag ser med jättestor oro på den ökade psykiska ohälsan, på grund av stress och osäkerhet, hos dem som blir kvar på arbetsplatsen när de ordinarie medarbetarna går på utvecklingstid.

Som min kollega Lars Beckman påpekade har vi långt ifrån EU:s lägsta arbetslöshet. Och de människor som i dag står långt från arbetsmarknaden är tyvärr människor som kräver anpassning. Ska den kostnaden läggas på arbetsgivaren har man enligt min mening tänkt helt fel när det gäller utvecklingstid. Detta kommer att öka kostnaderna och stressen och belastningen på de arbetsgivare som i dag arbetar hårt för att driva det svenska näringslivet framåt.

Jag tror inte på att vi ska ge kompetensutveckling på det sätt som är avsett med utvecklingstid. Det kan ske på många andra vis. Lagförslaget om utvecklingstid är ett förslag som jag anser är utdömt redan från början.

Anf. 29 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att tydliggöra något som verkar ha missuppfattats. Utvecklingstiden är inte alls ett friår. Friåret var en reform som vi hade åren 2002–2005. Då fanns det inga krav på att individen skulle utveckla sig eller delta i någon typ av utbildning, eget företagande eller så. Man kunde då välja fritt vad man ville göra under den tiden. Så kommer vi inte att styra den här reformen.

Om man tittar på hur arbetsmarknaden fungerar kan vi se att väldigt många människor som står utan arbete i dag står ganska långt från arbetsmarknaden. Samtidigt har många arbetsgivare stort behov av att anställa ny personal, men man hittar inte alltid rätt kompetens. När man ställer frågorna både till Svenskt Näringsliv och till kommuner och regioner säger de att det är brist på rätt kompetens som är det stora problemet.

Det är väldigt viktigt att vi bidrar med en arbetsmarknadspolitik som inte bara rustar och matchar dem som står längst från arbetsmarknaden utan även skapar incitament för att människor ska vilja utveckla sig, kompetensutveckla sig och ta nya kliv in i nya yrken genom hela yrkeslivet.

Utvecklingstid löser inte alla de problemen, men det kan vara ett sätt för att även människor som är i arbete ska gå en ny utbildning för att ut-

veckla sig vidare eller kanske kunna ta ett jobb i en ny bransch – detta apropå frågan som jag fick här, herr talman, om vilka yrkesgrupper som det kan röra.

Till exempel säger både Lärarförbundet och Lärarnas Riksförbund att den här satsningen på utvecklingstid också ska omfatta lärare. Det de ser är nämligen en möjlighet att se till att de som är lärare men som arbetar utan lärarbehörighet faktiskt skulle kunna skaffa sig den under utvecklingstiden. Det kan även handla om behörigheter i ett nytt ämne. På så sätt kan utvecklingstid bidra också in i läraryrket.

Som jag har sagt i den här kammaren tidigare finns det också andra yrkesgrupper där det råder stor brist. Vi vill från regeringens sida styra utvecklingstiden så att man framför allt ska utbilda sig till de yrken där det råder brist på arbetskraft, för då skapar det också en gynnsam omställning och rörlighet på arbetsmarknaden.

För att arbetsmarknaden ska funka väl, och detta är viktigt att säga för mig som arbetsmarknadsminister, handlar det både om att rusta och matcha dem som står långt från arbetsmarknaden och att skapa en hög dynamik och en hög rörlighet på vår arbetsmarknad så att arbetsgivare som har behov av att anställa hittar rätt kompetens. Det är som sagt det största problemet på svensk arbetsmarknad i dag, och då kan utvecklingstid vara ett verktyg för det. Som jag sa löser det inte alla problem, men det kan vara ett verktyg för att se till att fler utbildar sig vidare. På så sätt lämnas även nya jobböppningar för dem som står allra längst från arbetsmarknaden, och så kan också de gynnas av en sådan här reform.

Anf. 30 LARS BECKMAN (M):

Herr talman! Just nu heter det utvecklingstid. Tidigare har det hetat friår. En gång i världen hette det något annat. Dåvarande TCO-ordföranden Eva Nordmark sa väldigt klokt: ”Vi är dock tveksamma till om alterneringsår är rätt modell.”

Inte heller Svenskt Näringsliv eller Kommunal trodde på idén. Generellt är det naturligtvis så att arbetsmarknadens parter med all rätt dömer ut idén om att vuxna människor ska vara lediga på någon annans bekostnad.

Jag kan konstatera att statsrådet inte svarade på frågan hur det blir fler poliser om polisen går på friår. Hur blir det fler läkare om läkaren går på friår? Hur blir det fler narkossjuksköterskor om narkossjuksköterskan går på friår? Sanningen är naturligtvis att tandläkaren inte kommer att kunna gå på friår, och vi får väl hoppas att tandläkaren inte heller gör det med tanke på de långa tandvårdsköerna.

Jag är helt säker på att TCO:s före detta ordförande är väl insatt i att friår, eller vad man kallar det, inte kommer att leda till att arbetslösheten sjunker i Sverige. Den synen på arbetsmarknaden vägrar jag nämligen att tro att någon av arbetsmarknadens parter har: att person B exakt kan ersätta person A. Jag tror att de allra flesta arbetsuppgifter och medarbetare i dag är unika. Det är inte så att det finns något kugghjul någonstans där man automatiskt kan sätta in någon som från dag ett kan gå in och leverera och producera.

Jag hoppas att regeringen och statsrådet inte har den synen på medarbetare och människor. Det är naturligtvis så att varje medarbetare på arbetsmarknaden i dag är unik. Det finns få jobb där du kan gå in dag ett

eller dag fem och helt plötsligt leverera som den som möjligtvis gått på friår. Den människosynen har i alla fall jag. Människor är inte utbytbara i ett kugghjul. Människor är ingen fabrik, utan varje människa är unik.

Det är bland annat därför som den här idén med friår är så dum, för den bygger på något slags idé om att vem som helst kan ersätta vem som helst. När man besöker Arbetsförmedlingen eller träffar företrädare för facken, vilket jag gjorde i Gävleborg nyligen, får man klart för sig vilka grupper det är som är inskrivna på Arbetsförmedlingen. Det är klart att en 52-årig analfabet från Somalia inte kan gå in och ersätta särskilt många av dem som skulle kunna gå på utvecklingstid eller friår. Så ser nämligen inte målgruppen på Arbetsförmedlingen ut, och det är jag helt säker på att även arbetsmarknadsministern har fått klart för sig på sina besök.

Därför tror jag faktiskt inte att Socialdemokraterna tror på den här idén. Jag tror att ni har vikt er för det andra regeringspartiet, som varken tror på ekonomisk tillväxt, fler jobb eller en fungerande arbetsmarknad. Men då kan man vara öppen och ärlig och säga det. Försök inte att konstruera argument som om ni tror att friår eller utvecklingstid skulle fungera!

Jag är också säker på att vi är helt överens om att det här projektet inte leder till att Sverige i något avseende kommer att få EU:s lägsta arbetslöshet. De miljarder som ni lägger på det här hade faktiskt behövts för att rusta dem som står väldigt långt från arbetsmarknaden för att de över huvud taget ha en chans att komma in på arbetsmarknaden.

Anf. 31 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M):

Herr talman! Min kollega Lars Beckman har sagt mycket klokt från den här talarstolen, och jag kan inte annat än hålla med honom. Jag tycker givetvis att vi ska utveckla vår arbetsmarknadspolitik. Det är ett måste, för vi måste stärka vårt näringsliv för att vara konkurrenskraftiga.

Men att göra det via det här så kallade utbildningsåret, friåret eller vad vi nu ska kalla det är inte rätt väg att gå. Om vi skickar behöriga lärare för att vidareutveckla sig ersätts de av obehöriga lärare. Det innebär i min värld att våra ungdomar inte får tillgång till den bästa utbildning som vi vill att de ska ha för att rustas till att bli goda medarbetare på vår arbetsmarknad.

Precis som Lars Beckman sa: De personer som är inskrivna på Arbetsförmedlingen i dag är de som står längst bort från arbetsmarknaden, och det är de som kräver mest och störst anpassning för att kunna komma in på en arbetsplats. Det innebär i slutändan, herr talman, att arbetsgivare får ta ett otroligt stort ansvar till en stor kostnad för att kunna ersätta den person som går på friår.

Jag är inte beredd att ställa upp på en politik där det är arbetsgivarna som ska ta den här kostnaden. Vi behöver pengarna för att utveckla vår näringslivspolitik på ett helt annat sätt än till att vara ledig på någon annans bekostnad.

Anf. 32 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Herr talman! Jag vill börja med att återigen informera kammaren om att den reform vi planerar för heter utvecklingstid och ingenting annat. Jag kan förstå att det blir en viss sammanblandning med andra reformer, och ska man då göra den typen av jämförelser är utvecklingstid inte i första

hand att jämföra med friåret som vi hade i mitten av 00-talet utan just med de utbildningsvikariat som Lars Beckman också nämnde.

Jag vill också understryka att utvecklingstid är avsett att ge individer ökade möjligheter efter en frivillig överenskommelse med sin arbetsgivare om kompetensutveckling, för att kunna utveckla sig vidare i sitt yrke eller till ett annat yrke. Jag kan lugna kammaren med att det inte kommer att vara en reform som spiller över på arbetsgivaren, utan varje arbetsgivare ingår en överenskommelse med individen.

Jag vill också klargöra att när det gäller lärarutbildningen, med min tidigare erfarenhet som ordförande vid Luleå tekniska universitet, känner jag mycket väl till hur utbildningsutbudet har anpassats, förnyats och moderniserats genom åren. Det innebär att en person som jobbar som lärare men som ännu inte har sin legitimation utan kanske har vissa kurser som behöver kompletteras kan göra det på lite olika sätt, via distansutbildning eller under mer flexibla former. Det är viktigt att vi ser hur arbetsmarknaden och utbildningsutbudet utvecklas, så att vi inte lever med en felaktig bild.

Det kan vara värdefullt för många olika typer av verksamheter att människor får en chans att fylla på med ny kunskap och kan kliva in i ett nytt arbete.

Apropå den fråga som har lyfts upp om parternas olika synpunkter på reformen lyssnar vi såklart in de synpunkterna noga i det arbete som vi gör just nu i beredningen av reformen. Här i kammaren ställs ett antal relevanta frågor, som vi såklart behöver se över så att det ska bli en så bra reform som möjligt.

Det är viktigt, herr talman, att vi inte förstorar utvecklingstiden som den enda reformen som ska lösa våra arbetsmarknadsproblem. Det här är ett av många viktiga bidrag för att kunna öka flexibiliteten på arbetsmarknaden. En annan sådan fråga är vikten av att utbildningsutbudet också är anpassat utifrån de behov som finns hos löntagarna och på arbetsmarknaden.

Anf. 33 LARS BECKMAN (M):

Herr talman! Det är naturligtvis viktigt att regeringen har en sammanhållen politik. Vi kan se att Arbetsförmedlingen lämnar tillbaka nästan 1 miljard som man inte har använt för 2019, trots hög arbetslöshet och trots att man mer eller mindre har skapat ett kaos. Som generaldirektören på Arbetsförmedlingen har sagt beror det på januariöverenskommelsen.

Jag är bekymrad över att regeringen tänker lägga miljarder på det man kallar utvecklingstid. Precis som jag sa i mitt inledande anförande har Sverige många samhällsproblem. Det blir alltså inte fler poliser av att polisen genomgår utvecklingstid. Det blir inte fler lärare i klassrummet av att läraren genomgår utvecklingstid. Det blir inte fler operationer utförda på sjukhus av att läkaren genomgår utvecklingstid. Det är betald ledighet på någon annans bekostnad, om utvecklingstid över huvud taget kan vara aktuellt. Det är precis som arbetsmarknadsministern säger, nämligen att det måste finnas någon som kan ersätta till exempel polisen.

Jag hade önskat att regeringen med kraft hade lagt pengarna och tiden som detta arbete tar i Regeringskansliet och på departementet på att ta fram reformer som verkligen gör att fler kommer i jobb. Sverige kommer inte att kännas igen om vi inte får alla utrikes födda i jobb. Sverige kommer att

få samhällsproblem som vi aldrig har sett förut om vi inte får tredje generationens invandrare i jobb. Jag hade själv ett seminarium med Jan Edling här i huset, där han sa att de som har kommit nu fixar vi säkert men att han var mycket bekymrad för dem som bor i våra förorter, tredje generationens barn, som inte har lärt sig svenska ordentligt än. Det är där regeringen ska lägga kraften, inte att med olika namn ge vuxna människor ledigt på någon annans bekostnad. Det löser över huvud taget inga av de samhällsproblem som Sverige har just nu.

Anf. 34 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Herr talman! Jag väljer att inte kommentera läget på Arbetsförmedlingen. Det är betydligt mer komplext än vad Lars Beckman ger sken av i debatten. Det tar vi en annan gång.

Det som är själva grunden till att vi kan anställa fler poliser, lärare eller läkare handlar om att människor ska arbeta. För det behöver vi en arbetsmarknadspolitik som tar sikte på bland annat dem som står långt från arbetsmarknaden genom att utbilda, rusta och matcha dem mot arbete. Det handlar också om att se till att arbetsgivare kan anställa den kompetens som de behöver. Det är helt centralt för att vi ska kunna öka den ekonomiska tillväxten, vara konkurrenskraftiga och finansiera poliser, lärare och läkare. Det är så det hänger ihop.

Det måste finnas en arbetsmarknadspolitik för dem som står långt från arbetsmarknaden, och det måste finnas en politik som tillgodoser arbetsgivarnas behov. För det måste vi också ha en hög grad av omställning och dynamik på arbetsmarknaden. Där kan vi göra flera olika typer av insatser. En av dem är utvecklingstid.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2019/20:112 om arbetsmiljö och psykisk ohälsa

Anf. 35 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Herr talman! Elisabeth Björnsdotter Rahm har frågat mig om jag ser de utmaningar vi har i dag med den alltmer ökande psykiska ohälsan inom vår arbetsmiljö och vad jag har för åtgärder att ta till.

Ingen ska behöva skadas eller bli sjuk av sitt arbete. Arbetslivet ska inte medföra att människor slås ut i förtid på grund av fysiska, sociala eller organisatoriska arbetsmiljöfaktorer. Arbetsgivaren har det yttersta ansvaret för arbetsmiljön. Förbättringar i arbetsmiljön är också en fråga för staten och arbetsmarknadens parter. Sedan regeringen tillträdde förra mandatperioden har det varit en viktig prioritering att höja ambitionsnivån för arbetsmiljöpolitiken. Resurserna har förstärkts med mer än 100 miljoner kronor årligen. Regeringens arbetsmiljöstrategi för 2016–2020 tar avstamp i tre prioriterade områden där psykosocial arbetsmiljö, som numera benämns organisatorisk och social arbetsmiljö, och hållbart arbetsliv är två av dem.

Regeringen har nyligen tillsatt en nationell samordnare med uppdrag att stödja och initiera förändringsarbete i kommunalt finansierade verk-

samheter inom vård och omsorg om äldre. Syftet är att främja en god arbetsmiljö och hållbar kompetensförsörjning. Regeringen har även satsat ca 3 miljarder kronor för 2019 för att skapa goda förutsättningar för vårdens medarbetare.

Inom ramen för regeringens arbetsmiljöstrategi har Arbetsmiljöverket tagit fram en vägledning om arbetsmiljöutmaningar i ett gränslöst arbetsliv. Arbetsmiljöverket fick även uppdraget att genomföra en särskild satsning på tillsyn av arbetsmiljön inom äldreomsorgen, med särskilt fokus på organisatorisk och social arbetsmiljö och arbetstagarnas möjlighet till inflytande och delaktighet samt att särskilt beakta ett genusperspektiv. Slutredovisningen innehåller förslag till ett antal utvecklingsområden för ett förbättrat arbetsmiljöarbete. Tillsynen fortsätter med inspektioner hos såväl kommunala som privata anordnare av äldreomsorg.

Arbets- och arbetsbelastning är två av områdena som står i fokus i Arbetsmiljöverkets föreskrifter om organisatorisk och social arbetsmiljö från 2016. Föreskrifterna tydliggör bland annat arbetsgivarens ansvar att se till att resurserna anpassas till kraven i arbetet och vidta åtgärder. Arbetsmiljöverket genomför en nationell inspektionsinsats mellan 2017 och 2020, som förväntas leda till att en högre andel av landets arbetsgivare arbetar mer offensivt med de organisatoriska och sociala arbetsmiljöfrågorna. Myndigheten genomför nära 2 000 inspektioner under 2019 för att arbetsgivare ska förebygga arbetsrelaterad psykisk ohälsa. Verksamheter som inspekteras är bland annat hem för vård eller boende.

Under 2018 genomfördes en halvtidsavstämning av arbetsmiljöstrategin. Myndigheten för arbetsmiljökunskap, Mynak, fick därefter i uppdrag att sammanställa kunskap om faktorer som skapar friska och välmående arbetsplatser. Uppdraget ska slutredovisas i samband med årsredovisningen för 2019. Vidare gavs ett uppdrag till Arbetsmiljöverket och Mynak att sammanställa och redovisa friskfaktorer på organisatorisk nivå som kan mätas och följas över tid. Uppdraget ska delredovisas i samband med årsredovisningen för 2019 och slutredovisas i samband med årsredovisningen för 2020.

Regeringen har beslutat att ge Statskontoret i uppdrag att utvärdera arbetsmiljöstrategin. Resultatet, som redovisas senast den 14 februari 2020, ska utgöra ett underlag för regeringens utformning av en ny arbetsmiljöstrategi.

Uppdragen som hittills lämnats har bidragit till viktig kunskap på området, och jag ser fram emot att ta del av kommande återsrapporter. Antalet arbetssjukdomar orsakade av organisatoriska och sociala faktorer är en utmaning, och jag utesluter inte att ytterligare åtgärder krävs.

Anf. 36 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret på en komplex och för mig och många med mig viktig fråga!

Jag har precis blivit tillrättavisd av en initierad källa: Man får inte säga ”psykisk ohälsa”. Detta utifrån att det innefattar så mycket mer. Det handlar om psykiskt välbefinnande, psykiska diagnoser och psykisk funktionsnedsättning.

Detta är alltså en otroligt komplex fråga. Den kompliceras dessutom av att vi är olika som personer och hanterar psykiska diagnoser, psykisk ohälsa och psykiska komplikationer väldigt olika.

Vi vet hur det ser ut när man har brutit en fot. Man kan förutse hur lång läkningsprocessen blir och vad konsekvenserna blir av en bruten fot. Men om man blir sjukskriven på grund av psykisk ohälsa har man ingen aning på grund av att vi är så olika.

I dag är drygt 600 000 personer sjukskrivna, enligt Försäkringskassans statistik. Av dem har drygt 40 procent någon form av psykiatrisk diagnos, och av dem är 70 procent kvinnor. Nu blir det mycket siffror; jag ber om ursäkt. Men dit jag vill komma är att peka på att detta är en stor fråga, framför allt för kvinnor och för kvinnor som arbetar inom så kallade kontaktyrken. Då pratar vi skola, vård och omsorg. På ett av de tre viktigaste områdena på arbetsmarknaden ser vi de högsta sjukskrivningstalen gällande psykisk ohälsa och psykiatriska diagnoser.

Det finns, som statsrådet har pekat på, bred konsensus hos en rad expertmyndigheter om att till exempel arbetsgivaren har en nyckelroll i arbetet med att minska sjukfrånvaron. Men jag ser ett tydligt behov av att skapa en bättre incitamentsstruktur för arbetsgivare när det gäller det förebyggande arbetet med psykosociala arbetsmiljöer, tidigare insatser och tidigare rehabilitering.

I svaret som jag fått av statsrådet framkommer det att det finns en rad olika myndigheter och verk som har fått i uppgift att titta på denna fråga ur olika aspekter. Det jag blir lite oroad över är att Mynak har fått en ganska stor och omfattande uppgift att titta på psykisk ohälsa. Då vi vet sedan tidigare att den myndigheten själv har stora problem med psykisk ohälsa inom sin egen verksamhet känns det lite oroande att den ska komma med en utredning som ska svara på hur vi ska hantera psykisk ohälsa på resten av arbetsmarknaden.

Anf. 37 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Herr talman! Jag vill verkligen välkomna denna viktiga debatt.

Precis som interpellanten lyfter fram är detta också en viktig jämställdhetsfråga. Jag har själv i min tidigare roll under många år varit engagerad just i frågorna kring psykisk ohälsa men också kvinnors möjligheter att utföra sitt arbete på ett professionellt sätt och slippa bli sjuka.

Vi vet i dag att den arbetsrelaterade stressen är ett jättestort problem för många olika yrkesgrupper. Ofta handlar det om välutbildade, kvinnodominerade yrkesgrupper inom välfärdstjänster, där man tar ett mycket stort ansvar och samtidigt upplever en låg grad av kontroll över sitt arbete. Det är den vetenskapliga grunden när man mäter krav kontra kontroll i arbetslivet. Det handlar om viktiga yrkesgrupper såsom sjuksköterskor, lärare och chefer inom äldre- och handikappomsorgen, för att nämna några.

Det är helt centralt att vi ser till att vi har ett arbetsliv där man kan må bra och där man kan känna stolthet och glädje också när man kommer hem efter dagens slut eller arbetspassets slut. Därför är det viktigt med alla de åtgärder som vi har vidtagit men också de slutsatser som kan komma att dras av en hel del uppdrag som ligger på bordet.

Jag skulle vilja passa på att lyfta fram något som jag tror är centralt. Det handlar om det viktiga arbete som fackföreningar och arbetsgivare gör tillsammans. Jag tror att den svenska modellen med starka parter och ansvarstagande arbetsgivare och fackföreningar har en nyckelroll i detta. Det är de som kan arbetslivet bäst, och det är också de som kan arbetsplatsen och yrkesvillkoren. Det är klart att det går att göra mycket där.

Ett exempel på det är att SKR, som man heter numera, tillsammans med facken inom kommuner och regioner för tre år sedan undertecknade ett avtal eller en avsiktsförklaring för friskare arbetsplatser. Utifrån det har man sedan tecknat ett antal lokala överenskommelser.

Kalmar är ett exempel. Där har parterna gemensamt tagit fram en handlingsplan med syftet att förbättra arbetsmiljön och då specifikt just det vi talar om här, nämligen den psykiska och sociala arbetsmiljön. Det har bland annat handlat om hur man säkerställer schemalaggingen. Man har infört ett högre friskvårdsbidrag. Det har handlat om att sprida goda exempel och utbilda både chefer och skyddsombud inom dessa verksamheter.

Kalmar är en av flera regioner och kommuner som genom dessa långsiktiga insatser med samverkan mellan arbetsgivare och fackförbund faktiskt har lyckats sänka sjuktalen, så det är vägen att gå – att vi tar ett stort gemensamt ansvar. Arbetsgivaren har såklart alltid det yttersta ansvaret för arbetsmiljön, men också skyddsombud, fackliga organisationer och vi från politikens sida kan bidra till att säkerställa att alla ska må bra på jobbet.

Anf. 38 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M):

Herr talman! Det är bara att gratulera Kalmar, som har lyckats. Det finns 289 andra kommuner som kanske skulle titta mer på Kalmar och göra precis som Kalmar gör, absolut. Men det hjälper inte att vi bara har en massa överenskommelser på bordet. Det gäller att vi också gör verkstad av alla överenskommelser.

Det är här någonstans vi har ett glapp i systemet. Framför allt inom offentlig sektor ställer vi höga krav på cheferna, och cheferna har många medarbetare som de ska ta ansvar för. Att en chef är närvarande vet vi sedan tidigare är mycket positivt för medarbetarna. Att bli bekräftad och sedd ökar den psykiska hälsan utifrån att man har en chef som man kan gå till och som bryr sig. Men så ser det inte ut i dag. Framför allt inom offentlig sektor har cheferna väldigt många medarbetare, och det är inte rätt väg att gå.

Inspektionen för socialförsäkringen har konstaterat att tidiga rehabiliteringsinsatser är av stor betydelse. Jag var på ett seminarium på Norra latin för ett par veckor sedan, och där framfördes önskemålet att man ska agera 90 dagar före sjukskrivning. I den bästa av världar skulle man ha möjlighet att vara en närvarande chef och så långt i förväg uppmärksamma de problem och utmaningar som finns i arbetsmiljön så att sjukskrivning kan undvikas. Har det gått så långt att det slutar med en sjukskrivning känns det som ett misslyckande – för mig, för statsrådet, för hela samhället och inte minst för den enskilde. Vi vet ju att konsekvenserna oftast inte blir bra.

Jag skulle önska – och detta har vi moderater motionerat om – att vi kunde ha en speciell rehabiliteringskedja för psykiatriska diagnoser. Som jag sa i mitt tidigare inlägg går det inte att jämföra en bruten fot med en psykiatrisk diagnos. Man behöver en helt annan rehabiliteringskedja för att landa rätt när det gäller behandling och hjälp till den som eventuellt blir sjukskriven, eller för att till och med förhindra en sjukskrivning med rätt tidiga insatser.

Jag tror inte att en massa överenskommelser är vägen till framgång. Vi ska titta på goda exempel och kanske lyfta fram Kalmar ännu mer – det vore positivt. Tidiga insatser och tidiga rehabiliteringsinsatser är A och O

för att vi ska komma till rätta med en del av den psykiska ohälsa vi ser ute på våra arbetsplatser i dag.

Prot. 2019/20:43
3 december

Svar på
interpellationer

Anf. 39 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Herr talman! Jag och interpellanten är helt överens om vikten av tidiga insatser. Det måste också finnas resurser, bland annat så att chefer inom offentlig verksamhet kan ha ett rimligt antal underställda.

Om de föreskrifter om organisatorisk och social arbetsmiljö som kom för några år sedan och ska säkerställa att vi har en bra hälsa och arbetsmiljö på alla våra arbetsplatser användes skulle ingen behöva bli sjuk av sitt arbete eller känna av den farliga stressen. Jag är stolt över att Arbetsmiljöverket under 2019 valt att fokusera på dessa föreskrifter och titta på hur de används. Nära 2 000 inspektioner har skett inom vård och omsorg med syftet att följa upp OSA-föreskrifterna och kontrollera hur arbetsgivare genomför det förebyggande arbete som vi talar om, med förebyggande och tidiga insatser.

Utifrån inspektionerna har Arbetsmiljöverket konstaterat att arbetsmiljöproblemen inom vård och omsorg behöver synliggöras högre upp i organisationerna. Ytterst är det politiker som ansvarar för belastningen. Politiker i fullmäktige, styrelse och nämnd är de yttersta arbetsgivarrepresentanterna och måste förvissa sig om att arbetstagare inte utsätts för risker eller drabbas av ohälsa och olycksfall i arbetet.

Under 2019 har Arbetsmiljöverket träffat alla kommuner och regioner på politisk nivå för att informera om det ansvar de har som arbetsgivare och om hur arbetsmiljölagstiftningen fungerar. Sedan är tanken att detta under 2020 ska följas upp med stickprovsinspektioner för att ta reda på hur det systematiska arbetsmiljöarbetet sköts. Detta tycker jag också är en viktig åtgärd.

Som jag var inne på tidigare är det arbetsgivarna som har ansvaret för arbetsmiljön ute på arbetsplatserna. Skyddsombud och fackliga organisationer är förstasida också väldigt viktiga. Det vi kan göra från politikens och statens sida är, som jag har nämnt, att bidra med viktig kunskap men också att kontrollera att de regelverk som finns på området faktiskt följs. Detta är ett viktigt ansvar att ta för oss politiker.

Anf. 40 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M):

Herr talman! Statsrådet pekar verkligen precis på den ömma punkten: Det är vi politiker som har det yttersta ansvaret. Detta är en av anledningarna till att jag lyfter denna fråga i min interpellation. Jag känner inte att vi tar det fulla ansvaret när jag ser dagens siffror, som visar att drygt 40 procent av dem som är sjukskrivna är det för psykiatriska diagnoser. Av dessa är 70 procent kvinnor. Då kan jag inte som politiker känna att jag har tagit mitt fulla ansvar.

I en dialog som jag har haft med Försäkringskassan lyfter de fram en annan viktig del som de jobbar med men som används väldigt lite, nämligen förebyggande sjukskrivning. Jag ser det som ett viktigt incitament för arbetsgivare att, när man ser att en medarbetare kanske inte mår riktigt bra, kunna föreslå att insatser sätts in och att man jobbar med förebyggande sjukskrivning för att förhindra en ”riktig” sjukskrivning.

Stress är faktiskt inte farligt. Det är däremot viktigt att ha möjlighet till återhämtning efter en stressande period eller uppgift. Jag tycker inte att vi

ska vara rädda för stress, men vi ska arbeta med återhämtning och för att få en god arbetsmiljö.

Anf. 41 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Herr talman! Stress kan vara väldigt farligt. Arbetsmiljöverkets bedömning är att över 700 personer årligen avlider på grund av arbetsrelaterad stress och ohälsa. Det kan alltså vara väldigt farligt, och det är viktigt att vi har en strategi och att vi agerar för att människor ska kunna må bra på sina arbeten.

Vi har i dag en arbetsmiljöstrategi där vi har prioriterat frågan om psykisk ohälsa. Jag vill redan nu, inför den nya strategin, säga att dessa frågor måste ligga högt uppe på den politiska dagordningen och i den strategin.

Jag uppfattar att jag och Elisabeth Björnsdotter Rahm är överens om hur viktig denna fråga är. Jag är som sagt glad över att frågan kommer upp här i kammaren. Jag hoppas att vi kan kroka arm i dessa viktiga frågor när vi sedan ska fatta beslut om den kommande arbetsmiljöstrategin, för detta är områden som verkligen behöver prioriteras.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Motioner

med anledning av skr. 2019/20:42 Riksrevisionens granskning av statliga insatser för att underlätta nyföretagande genom digitalisering

2019/20:3438 av Arman Teimouri m.fl. (L)

2019/20:3439 av Peter Helander m.fl. (C)

2019/20:3440 av Lars Hjalmered m.fl. (M)

2019/20:3441 av Camilla Brodin m.fl. (KD)

§ 12 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 2 december

2019/20:181 Efterlevandepensioner till utrikesfödda barn

av *Jan Ericson* (M)

till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2019/20:182 Kommunsektorns ekonomiska problem

av *Jan Ericson* (M)

till statsrådet Lena Micko (S)

2019/20:183 Bristande konkurrensneutralitet

av *Elisabeth Björnsdotter Rahm* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2019/20:184 Ökat samarbete i den nordiska sjukvården
av *Cassandra Sundin* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)
2019/20:185 Åtgärder mot uppfostringsresor
av *Sara Gille* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

Prot. 2019/20:43
3 december
-----

§ 13 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 2 december

2019/20:520 Konsumentskydd vid köp av finansiella tjänster
av *Mikael Eskilandersson* (SD)
till statsrådet Per Bolund (MP)
2019/20:521 Gode män
av *Martina Johansson* (C)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)
2019/20:522 Arbetet i det säkerhetspolitiska rådet
av *Hans Wallmark* (M)
till statsminister Stefan Löfven (S)
2019/20:523 Protesterna mot regimen i Iran
av *Alexandra Anstrell* (M)
till utrikesminister Ann Linde (S)
2019/20:524 Kost och hälsa i den nya kursplanen
av *Ulrika Jörgensen* (M)
till utbildningsminister Anna Ekström (S)
2019/20:525 Boende för gymnasielagselever
av *Ann-Sofie Alm* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)
2019/20:526 Myndigheters säkerhetsrutiner
av *Alexandra Anstrell* (M)
till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

§ 14 Kammaren åtskildes kl. 14.58.

Sammanträdet leddes av talmannen.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om återtagande av plats i riksdagen.....	1
§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation.....	1
§ 4 Ärende för hänvisning till utskott	2
§ 5 Ärenden för bordläggning	2
§ 6 Svar på interpellation 2019/20:88 om en huvudman för personer med samsjuklighet, beroendesjukdom och psykisk ohälsa	2
Anf. 1 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	2
Anf. 2 MICHAEL ANEFUR (KD)	3
Anf. 3 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	4
Anf. 4 MICHAEL ANEFUR (KD)	5
Anf. 5 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	5
Anf. 6 MICHAEL ANEFUR (KD)	6
Anf. 7 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	7
§ 7 Svar på interpellation 2019/20:125 om habiliteringsersättning i alla kommuner	7
Anf. 8 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	7
Anf. 9 ULLA ANDERSSON (V)	8
Anf. 10 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	9
Anf. 11 ULLA ANDERSSON (V).....	10
Anf. 12 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	11
Anf. 13 ULLA ANDERSSON (V).....	11
Anf. 14 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	12
§ 8 Svar på interpellation 2019/20:159 om mikrobryggeriers och folkölsbutikers förutsättningar	12
Anf. 15 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	12
Anf. 16 DAVID JOSEFSSON (M)	13
Anf. 17 LARS-ARNE STAXÄNG (M)	14
Anf. 18 LARS BECKMAN (M)	15
Anf. 19 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	16
Anf. 20 DAVID JOSEFSSON (M)	17
Anf. 21 LARS-ARNE STAXÄNG (M)	18
Anf. 22 LARS BECKMAN (M)	18
Anf. 23 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	19
Anf. 24 DAVID JOSEFSSON (M)	20
Anf. 25 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	20
§ 9 Svar på interpellation 2019/20:111 om utvecklingstid	21
Anf. 26 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	21
Anf. 27 LARS BECKMAN (M)	22
Anf. 28 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M)	23
Anf. 29 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	23
Anf. 30 LARS BECKMAN (M)	24
Anf. 31 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M)	25
Anf. 32 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	25
Anf. 33 LARS BECKMAN (M)	26
Anf. 34 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	27

§ 10 Svar på interpellation 2019/20:112 om arbetsmiljö och psykisk ohälsa.....	27
Anf. 35 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S).....	27
Anf. 36 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M).....	28
Anf. 37 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S).....	29
Anf. 38 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M).....	30
Anf. 39 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S).....	31
Anf. 40 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M).....	31
Anf. 41 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S).....	32
§ 11 Bordläggning.....	32
§ 12 Anmälan om interpellationer.....	32
§ 13 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	33
§ 14 Kammaren åtskildes kl. 14.58.....	33

Prot. 2019/20:43
3 december
